

EBA/GL/2022/14

20. oktobris 2022. gada

Pamatnostādnes, kas ir izdotas, pamatojoties uz Direktīvas 2013/36/ES 84. panta 6. punktu,

un kurās ir precizēti kritēriji tādu risku identificēšanai, novērtēšanai, pārvaldībai un mazināšanai, kas izriet no iespējamajām procentu likmju izmaiņām, kā arī kritēriji kredītriska starpības riska novērtēšanai un uzraudzībai saistībā ar iestāžu netirdzniecības portfeļu darbībām

Saīsinājumi

ALCO	aktīvu un pasīvu pārvaldības komiteja
ALM	aktīvu un pasīvu pārvaldība
BCBS	Bāzeles Banku uzraudzības komiteja
BSG	Banku nozares ieinteresēto personu grupa
CET1	pirmā līmeņa pamata kapitāls
CSRBB	kredītriska starpības risks, kas izriet no bankas portfeļa (KPD – kredītriska starpības risks, kas izriet no netirdzniecības portfeļa darbībām)
EaR	riskam pakļautie ienākumi
EBI	Eiropas Banku iestāde
EV	ekonomiskā vērtība
EVaR	riskam pakļautā ekonomiskā vērtība
EVE	pašu kapitāla ekonomiskā vērtība
FVOCI	patiesā vērtība ar atspoguļojumu pārējos apvienotajos ienākumos
ICAAP	iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas process
IMS	iekšējā mērišanas sistēma
IR	procentu likme
IRRBB	procentu likmes risks, kas izriet no bankas portfeļa (KPD – procentu likmes risks, kas izriet no netirdzniecības portfeļa darbībām)
IT	informācijas tehnoloģijas
KPD	Kapitāla prasību direktīva (Direktīva 2013/36/ES)
KPR	Kapitāla prasību regula (Regula (ES) Nr. 575/2013)
LSR deleģētā regula	Komisijas Deleģētā regula (ES) 2015/61
NII	neto procentu ienākumi
NMD	beztermiņa noguldījums
NPE	ienākumus nenesošs riska darījums
P&L	peļņa un zaudējumi
QIS	kvantitatīvās ietekmes pētījums
SFPS Nr. 9	Starptautiskais finanšu pārskatu standarts Nr. 9 – Finanšu instrumenti
SREP	uzraudzības pārbaudes un novērtēšanas process
VIS	vadības informācijas sistēma

1. Atbilstības un ziņošanas prasības

Pamatnostādņu statuss

1. Šis dokuments ietver pamatnostādnes, kas izdotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1093/2010¹ 16. pantu. Atbilstoši Regulas (ES) Nr. 1093/2010 16. panta 3. punktam kompetentajām iestādēm un finanšu iestādēm ir jādara viss iespējamais, lai ievērotu šīs pamatnostādnes.
2. Pamatnostādņēs ir izklāstīts EBI viedoklis par atbilstošu uzraudzības praksi Eiropas Finanšu uzraudzības sistēmā jeb par to, kā konkrētās jomās būtu jāpieņem Savienības tiesību akti. Kompetentajām iestādēm, kas definētas Regulas (ES) Nr. 1093/2010 4. panta 2. punktā un uz kurām attiecas šīs pamatnostādnes, tās būtu jāievēro, attiecīgi iekļaujot tās savā praksē (piemēram, grozot savu tiesisko regulējumu vai uzraudzības procesus), tostarp gadījumos, kad pamatnostādnes galvenokārt attiecas uz iestādēm.

Ziņojumu iesniegšanas prasības

3. Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1093/2010 16. panta 3. punktu kompetentajām iestādēm līdz 02.05.2023 jāpaziņo EBI, vai tās ievēro vai paredz ievērot šīs pamatnostādnes, vai arī jānorāda to neievērošanas iemesli. Ja attiecīgajā termiņā šāds paziņojums nebūs saņemts, EBI uzskatīs, ka kompetentās iestādes neievēro šīs pamatnostādnes. Paziņojumi būtu jānosūta, iesniedzot EBI tīmekļa vietnē pieejamo veidlapu ar norādi "EBA/GL/2022/14". Personām, kuras iesniedz paziņojumus, būtu jābūt pilnvarotām to pārstāvēto kompetento iestāžu vārdā ziņot par prasību izpildi. Par jebkurām izmaiņām atbilstības statusā arī ir jāziņo EBI.
4. Paziņojumi tiks publicēti EBI tīmekļa vietnē saskaņā ar 16. panta 3. punktu.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Regula (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/78/EK (OV L 331, 15.12.2010., 12. lpp.).

2. Priekšmets, piemērošanas joma un definīcijas

Priekšmets un piemērošanas joma

5. Šajās pamatnostādnēs atbilstoši Direktīvas 2013/36/ES 84. panta 6. punktam precizēti:
- (a) kritēriji IRRBB identificēšanai, pārvaldīšanai un mazināšanai, ko izmanto iestādes, kuras IRRBB novērtēšanai īsteno iekšējās sistēmas vai izmanto standartizēto metodoloģiju vai vienkāršotu standartizēto metodoloģiju.
 - (b) kritēriji IRRBB novērtēšanai un mērīšanai, ko izmanto iestādes, kuras šim nolūkam īsteno iekšējās sistēmas.
 - (c) kritēriji CSRBB novērtēšanai un uzraudzībai, izmantojot iestāžu iekšējās sistēmas.
 - (d) kritēriji, pēc kuriem nosaka, kuras no iestāžu ieviestajām IRRBB iekšējām sistēmām ir neapmierinošas Direktīvas 2013/36/ES 84. panta 3. punkta nozīmē.

Adresāti

6. Šīs pamatnostādnēs ir adresētas kompetentajām iestādēm, kas minētas Regulas (ES) Nr. 1093/2010 4. panta 2. punkta i) apakšpunktā, un tās pašas regulas 4. panta 1. punktā minētajām finanšu iestādēm, kas ir arī iestādes atbilstoši Regulas (ES) Nr. 575/2013 4. panta 1. punkta 3. apakšpunktam.

Definīcijas

7. Ja vien nav norādīts citādi, termini, kas izmantoti un definēti Direktīvā 2013/36/ES² un Regulā (ES) Nr. 575/2013³, pamatnostādnēs ir tāda pati nozīme. Papildus tam šajās pamatnostādnēs piemēro šādas definīcijas.

Procentu likmes risks, kas izriet no netirdzniecības portfeļa darbībām

Pašreizējais un iespējamais negatīvas ietekmes risks iestādes pašu kapitāla ekonomiskajai vērtībai vai iestādes neto procentu ienākumiem, attiecīgā gadījumā ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, kas izriet no nelabvēlīgām procentu likmju izmaiņām, kuras

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (1) (OV L 176, 27.6.2013.).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (OV L 176, 27.6.2013.).

	ietekmē procentu likmju jutīgos instrumentu, tostarp starpības risks, bāzes risks un izvēles iespēju risks.
Procentu likmju jutīgie instrumenti	Netirdzniecības portfeļa aktīvi, saistības un ārpusbilances posteņi, kuri ir jutīgi pret procentu likmju izmaiņām (izņemot aktīvus, ko atskaita no pirmā līmeņa pamata kapitāla, piemēram, nekustamo īpašumu vai nemateriālos aktīvus, vai kapitāla vērtspapīru riska darījumus, kas iekļauti netirdzniecības portfelī).
Kredītriska starpības jutīgie instrumenti	Netirdzniecības portfeļa aktīvi, saistības un ārpusbilances posteņi, kuri ir jutīgi pret procentu kredītriska starpības izmaiņām (izņemot aktīvus, ko atskaita no pirmā līmeņa pamata kapitāla, piemēram, nekustamo īpašumu vai nemateriālos aktīvus, vai kapitāla vērtspapīru riska darījumus, kas iekļauti netirdzniecības portfelī).
Starpības risks	Risks, ko rada procentu likmju jutīgo instrumentu termiņstruktūra, un ko rada attiecīgo instrumentu likmju izmaiņu laika atšķirības, aptverot procentu likmju termiņstruktūras izmaiņas, kuras notiek konsekventi visā ienesīguma līknē (paralēlais risks) vai atšķirīgi pa laikposmiem (neparalēlais risks).
Bāzes risks	Risks, ko rada procentu likmju relatīvo izmaiņu ietekme uz procentu likmju jutīgiem instrumentiem, kuriem ir līdzīgi termiņi, bet kuru cena noteikta, izmantojot dažādus procentu likmes indeksus. Bāzes risku rada nepilnīga korelācija, koriģējot likmes, kas ir nopelnītas un izmaksātas par dažādiem procentu likmju jutīgiem instrumentiem, ar citādi līdzīgiem likmju izmaiņu parametriem.
Izvēles iespēju risks	Risks, kas izriet no (iegultam vai tiešam) izvēles iespējām, ar kurām iestāde vai tās klients var mainīt savu naudas plūsmu līmeni un laika grafiku, proti, risks, ko rada procentu likmju jutīgie instrumenti, kuru turētājs gandrīz noteikti izmantos attiecīgo izvēles iespēju, ja tas atbildīs tā finansiālajām interesēm (iegultie vai tiešie automātiskie iespēju līgumi), un risks, kas izriet no zināmas elastības, kas ir netieši iegulta procentu likmju jutīgos instrumentos, vai tieši paredzēta šo instrumentu noteikumos un saskaņā ar kuru procentu likmju izmaiņas

	var ietekmēt klienta uzvedību (iegulto uzvedības izvēles iespēju risks).
Kredītriska starpības risks, kas izriet no netirdzniecības portfeļa darbībām (CSRBB)	Risks, ko rada kredītriska, likviditātes un, iespējams, citu ar kredītrisku saistītu instrumentu komponentu tirgus cenas izmaiņas, ko neaptver citas pastāvošās prudenciālās uzraudzības sistēmas, piemēram, IRRBB, vai paredzamais kredītrisks / saistību nepildes risks. CSRBB atspoguļo risku, kas izriet no instrumenta kredītriska starpības izmaiņām, vienlaikus pieņemot, ka kredītspēja paliek nemainīga, proti, tas atspoguļo kredītriska starpības izmaiņas noteikta reitinga/PD robežās.
Neto procentu ienākumu rādītāji	Rādītāji, kas atspoguļo paredzamā nākotnes ienesīguma izmaiņas noteiktā laika posmā, ko IRRBB gadījumā izraisa procentu likmju izmaiņas, bet CSRBB gadījumā – kredītriska starpības izmaiņas. Tas ietver procentu ienākumus un procentu izdevumus.
Neto procentu ienākumu rādītāji, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas	Neto procentu ienākumu rādītāji pēc tam, kad ir uzskaitītas / ņemtas vērā instrumentu tirgus vērtības izmaiņas, šim nolūkam atkarībā no izvēlētās grāmatvedības metodes izmantojot vai nu patiesās vērtības rādītājus, vai valsts vispārpieņemtos grāmatvedības principus.
Ekonomiskās vērtības (EV) rādītāji	Rādītāji, kas IRRBB gadījumā atspoguļo to, kā procentu likmju izmaiņu dēļ to atlikušajā termiņā mainās procentu likmju jutīgo instrumentu tīrā pašreizējā vērtība, bet CSRBB gadījumā – to, kā kredītriska starpības izmaiņu dēļ to atlikušajā termiņā mainās kredītriska starpības jutīgo instrumentu tīrā pašreizējā vērtība. EV rādītāji atspoguļo procentu likmju jutīgo instrumentu (IRRBB gadījumā), vai kredītriska starpības jutīgo instrumentu (CSRBB gadījumā), vērtības izmaiņas to atlikušajā termiņā, proti, līdz brīdim, kad visas pozīcijas ir likvidētas.
Pašu kapitāla ekonomiskās vērtības (EVE) rādītāji	Īpašs EV mērījumu veids, kurā pašu kapitālu izslēdz no naudas plūsmas.
Nosacījuma naudas plūsmas modelēšana	Naudas plūsmas modelēšana, pieņemot, ka konkrētais procentu likmes scenārijs ietekmē naudas plūsmas laika grafiku vai summu.
Beznosacījumu naudas plūsmas modelēšana	Naudas plūsmas modelēšana, pieņemot, ka konkrētais procentu likmes scenārijs neietekmē naudas plūsmas laika grafiku un summu.

Vērtības samazināšanās bilance	Bilance, kurā ietilpst bilances un ārpusbilances posteņi un kurā esošās netirdzniecības portfeļa pozīcijas tiek amortizētas un netiek aizstātas ar jauniem darījumiem.
Dinamiskā bilance	Bilance, kurā ietilpst bilances un ārpusbilances posteņi un kurā ir ietverti nākotnes darījumdarbības sagaidāmie rezultāti, kas atbilstoši koriģēti, ņemot vērā attiecīgo scenāriju.
Nemainīgā bilance	Bilance, kurā ietilpst bilances un ārpusbilances posteņi un kuras kopējais apjoms un sastāvs tiek uzturēts, naudas plūsmas ar drīzu galatermiņu vai pārcenošanas termiņu aizstājot ar jaunām naudas plūsmām, kurām ir līdzīgs apjoms, pārcenošanas periods un starpības komponenti.
Privātpersonas vai MVU	Fiziska persona vai MVU, kas saskaņā ar standartizēto vai uz iekšējiem reitingiem balstīto pieeju kredīriskam atbilst riska darījumu ar privātpersonām vai MVU kategorijai, vai uzņēmums, uz kuru var tikt attiecināta Regulas (ES) Nr. 575/2013 153. panta 4. punktā noteiktā procedūra, ja attiecīgā MVU vai uzņēmumu grupas kopējie noguldījumi nepārsniedz 1 miljonu EUR.
Darījumu noguldījumi un darījumu konti	Darījumu noguldījumi un darījumu konti ir tādi privātpersonu vai MVU beztermiņa noguldījumi, ar kuriem tiek veikti regulāri darījumi (piemēram, konti, kuros tiek regulāri ieskaitīta darba alga), vai tādi privātpersonu vai MVU beztermiņa noguldījumi, kas nenes procentus pat tad, ja ir noteiktas augstas procentu likmes. Attiecībā uz citiem privātpersonu vai MVU noguldījumiem tiek uzskatīts, ka tie tiek glabāti kontā, kas nav darījumu konts.
IRRBB rādītāji	Ekonomiskās vērtības (EV) rādītāji un neto procentu ienākumu rādītāji, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, ko piemēro saistībā ar jutīgumu pret procentu likmju izmaiņām.
CSRBB rādītāji	Ekonomiskās vērtības (EV) rādītāji un neto procentu ienākumu rādītāji, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, ko piemēro saistībā ar jutīgumu pret tirgus kredītriska/likviditātes starpības izmaiņām.

3. Īstenošana

Piemērošanas datums

8. Šīs pamatnostādnes piemēro no 2023. gada 30. jūnija, izņemot 4.5. un 4.6. iedaļu, ko piemēro no 2023. gada 31. decembra.

Atcelšana

9. No šo pamatnostādņu piemērošanas dienas tiek atceltas Pamatnostādnes par procentu likmes riska pārvaldību, kas izriet no netirdzniecības portfeļa darbībām (EBA/GL/2018/02)⁴.

⁴ Skat. šeit.

4. Pamatnostādnes par tāda procentu likmes riska pārvaldību un tāda kredītriska starpības riska novērtēšanu un uzraudzību, kas izriet no netirdzniecības portfeļa darbībām

4.1 Vispārīgi noteikumi

4.1.1 IRRBB un CSRBB

(i) IRRBB

10. Iestādēm IRRBB būtu jāuztver kā svarīgs risks, un tas vienmēr būtu atsevišķi, skaidri un vispusīgi jānovērtē riska pārvaldības un iekšējā kapitāla novērtēšanas procesos.

11. Iestādēm būtu jāidentificē savi riska darījumi, kas ir saistīti ar IRRBB, un jānodrošina, ka tie tiek atbilstoši mērīti, uzraudzīti un kontrolēti. Iestādēm būtu jāpārvalda no IRRBB darījumiem izrietošie riski un vajadzības gadījumā būtu jāmazina riski, kas ietekmē gan to ekonomisko vērtību, gan neto procentu ienākumu rādītājus, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas.

(ii) CSRBB

12. Iestādēm savos riska pārvaldības un iekšējā kapitāla novērtēšanas procesos būtu skaidri un vispusīgi jānovērtē un jāuzrauga arī CSRBB.

13. Iestādēm būtu jāidentificē savi riska darījumi, kas ir saistīti ar CSRBB, un jānodrošina, ka tie tiek atbilstoši novērtēti, uzraudzīti un kontrolēti gan no ekonomiskās vērtības viedokļa, gan saistībā ar neto procentu ienākumu rādītājiem, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas.

(iii) Neto procentu ienākumu rādītājs, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas

14. Šo pamatnostādņu piemērošanas nolūkā neto procentu ienākumi, pamatojoties uz kuriem aprēķina procentu likmju vai kredītriska starpības izmaiņu ietekmi, būtu jānosaka, ņemot vērā procentu ienākumus un izdevumus. Šajā nolūkā iestādēm būtu jāņem vērā arī instrumentu tirgus vērtības izmaiņas, kas atkarībā no izvēlētās grāmatvedības metodes (patiesā vērtība / valsts vispārpieņemtie grāmatvedības principi) var parādīties peļņas un zaudējumu pārskatā vai tieši pašu kapitālā (piemēram, pārējos apvienotajos ienākumos). Iestādēm būtu jāņem vērā peļņas un zaudējumu, un kapitāla palielināšanās vai samazināšanās īsā un vidējā termiņā, ko izraisa procentu likmju vai kredītriska starpības izmaiņas.

15. Ar neto procentu ienākumu izmaiņām būtu jāsaprot starpība starp paredzamajiem neto procentu ienākumiem saskaņā ar satricinājuma vai spriedzes scenāriju, raugoties no darbības turpināšanas perspektīvas, un paredzamajiem neto procentu ienākumiem, īstenojoties bāzes scenārijam⁵. Ar instrumentu tirgus vērtības izmaiņām (patiesā vērtība / valsts vispārpieņemtie grāmatvedības principi) būtu jāsaprot starpība starp instrumentu paredzamo tirgus vērtību vērtēšanas perioda beigās saskaņā ar satricinājuma vai spriedzes scenāriju, raugoties no darbības turpināšanas perspektīvas, un paredzamo tirgus vērtību, īstenojoties bāzes scenārijam.

4.1.2 Citi aspekti, samērīgums

16. Īstenojot šīs pamatnostādnes, iestādēm savi pašreizējie un iespējamie riska darījumi, kas ir saistīti ar IRRBB un CSRBB, būtu jānosaka samērīgi atbilstoši netirdzniecības portfeļa pozīciju līmenim, sarežģītībai un riska pakāpei, ņemot vērā savu darījumdarbības modeli, stratēģijas un darījumdarbības vidi, kurā tās darbojas vai plāno darboties.

17. Pamatojoties uz pašreizējo un iespējamo IRRBB un CSRBB darījumu novērtējumu, iestādēm būtu jāņem vērā elementi un sagaidāmie rezultāti, kas ir paredzēti šajā pamatnostādņu iedaļā (4.1. iedaļa) un iedaļās par kapitāla noteikšanu, aprēķināšanu un piešķiršanu saistībā ar IRRBB (4.2.2. iedaļa), IRRBB un CSRBB pārvaldības stratēģiju (4.2.3. un 4.5.2. iedaļa), IRRBB novērtēšanu, izmantojot IMS (4.3. iedaļa), un CSRBB uzraudzību (4.6. iedaļa), un tie jāīsteno atbilstoši pašreizējam un iespējamajam IRRBB un CSRBB.

18. Īstenojot šīs pamatnostādnes, iestādēm papildus pašreizējiem un iespējamajiem IRRBB un CSRBB darījumiem būtu jāapsver arī vispārējais sarežģītības līmenis un iekšējās pieejas riska pārvaldībai, lai pārliecinātos, ka pieeja, procesi un sistēmas, ko tās izmanto IRRBB un CSRBB pārvaldībai, ir saskaņotas ar vispārējo pieeju riska pārvaldībai un ar konkrētām pieejām, procesiem un sistēmām, kas ir ieviestas, lai pārvaldītu citus riskus.

4.2 IRRBB identificēšana un pārvaldīšana

4.2.1 IRRBB tvērums

19. Saistībā ar IRRBB novērtēšanu un pārvaldīšanu iestādēm būtu jāņem vērā visi netirdzniecības portfeli esošie procentu likmju jutīgie instrumenti, tostarp aktīvi, saistības, procentu likmju atvasinātie instrumenti, citi atvasinātie instrumenti, kas nav procentu likmju atvasinātie instrumenti, bet kuros kā atsauci izmanto procentu likmi, un citi ārpusbilances posteņi (piemēram, aizdevumu saistības).

⁵ Runājot par EVE, ar pašu kapitāla ekonomiskās vērtības izmaiņām būtu jāsaprot starpība starp paredzamo pašu kapitāla ekonomisko vērtību, īstenojoties satricinājuma vai spriedzes scenārijam, un paredzamo pašu kapitāla ekonomisko vērtību, īstenojoties bāzes scenārijam.

20. Iestādēm ienākumu nenesošie riska darījumi⁶ (atskaitot uzkrājumus) būtu jāuzskata par procentu likmju jutīgiem instrumentiem, kas atspoguļo paredzamās naudas plūsmas un to laiku.
21. Neskarot 10. punktu, novērtējumā iekļauj arī mazus tirdzniecības portfeļa darījumus, kas definēti Regulas (ES) Nr. 575/2013 94. panta 1. punktā, ja vien ar tiem saistīto procentu likmes risku neatspoguļo kāds cits riska rādītājs.

4.2.2 Kapitāla noteikšana, aprēķināšana un piešķiršana saistībā ar IRRBB

22. Izvērtējot iekšējā kapitāla summas, veidus un sadali saskaņā ar Direktīvas 2013/36/ES 73. pantu, iestādēm IRRBB ietekme uz vispārējo iekšējā kapitāla novērtējumu būtu jābalsta uz attiecīgās iestādes iekšējo mērīšanas sistēmu izvaddatiem, ņemot vērā galvenos pieņēmumus un riska ierobežojumus. Kopējam kapitāla līmenim būtu jāatbilst gan iestādes faktiskajam noteiktajam riska līmenim (tostarp attiecībā uz IRRBB), gan tās vēlmei uzņemt risku, un tas būtu pienācīgi jādokumentē iestādes ziņojumā par iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesu (ICAAP ziņojums).
23. Iestādēm būtu jāpierāda, ka to iekšējais kapitāls atbilst IRRBB līmenim, ņemot vērā to, kā iekšējo kapitālu varētu ietekmēt iestādes ekonomiskās vērtības iespējamās izmaiņas un turpmākie neto procentu ienākumu rādītāji, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, ko varētu izraisīt procentu likmju izmaiņas. Iestādēm iekšējā kapitāla noteikšanas procesā būtu jāizvērtē IRRBB rādītāji, īpaši ņemot vērā to, ka IRRBB rādītāji atspoguļo attiecīgo risku papildinošā veidā (piemēram, ļauj novērtēt IRRBB citā laikposmā). No iestādēm netiek prasīta iekšējā kapitāla divkārša uzskaitē EV un neto procentu ienākumu rādītājiem, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, tomēr iekšējā kapitāla piešķiršanas metodikā būtu jāņem vērā abi IRRBB rādītāji un skaidri jāizvērtē to iespējamā ietekme uz iekšējo kapitālu.
24. Iestādēm savā ICAAP analizē par IRRBB segšanai nepieciešamā iekšējā kapitāla apmēru būtu jāapsver:
- (a) iekšējais kapitāls, kas paredzēts ekonomiskās vērtības riskam, ko varētu radīt nelabvēlīgas procentu likmju izmaiņas, un
 - (b) iekšējā kapitāla vajadzības, kas izriet no tā, kā procentu likmju izmaiņas ietekmē spēju turpmāk gūt atbilstošus neto procentu ienākumus, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, un tas, kā šīs vajadzības ietekmē iekšējā kapitāla rezervju līmeni.
25. Iestādēm nebūtu jāpaļaujas tikai uz uzraudzības novērtējumu par kapitāla pietiekamību IRRBB segšanai vai uz uzraudzības izlecošo vērtību pārbaudes rezultātiem, bet būtu jāizstrādā un jāizmanto sava kapitāla piešķiršanas metodika, kuras pamatā ir to vēlme uzņemt risku, riska pakāpe un riska pārvaldības politika. Nosakot attiecīgo kapitāla līmeni, iestādēm būtu jāapsver gan nepieciešamā kapitāla apmērs, gan tā kvalitāte.

⁶ Ienākumus nenesoši riska darījumi atbilstoši Regulas (ES) Nr. 680/2014 V pielikuma definīcijai.

26. Izvērtējot kapitāla pietiekamību IRRBB segšanai, būtu jāņem vērā:

- (a) IRRBB darījumu iekšējo ierobežojumu apmērs un termiņš, kā arī tas, vai kapitāla aprēķināšanas brīdī šie ierobežojumi ir sasniegti;
- (b) atklāto pozīciju, kas ir paredzētas nākotnes procentu likmju līmeņa iekšējo gaidu izmantošanai, riska ierobežošanas paredzamās izmaksas;
- (c) IRRBB iekšējo rādītāju jutīgums pret svarīgiem vai neprecīziem modelēšanas pieņēmumiem;
- (d) satricinājuma un spriedzes scenāriju ietekme uz pozīcijām, kuru cena noteikta, izmantojot dažādus procentu likmju indeksus (bāzes risks);
- (e) dažādu valūtu nesaskaņotu pozīciju ietekme uz ekonomisko vērtību un neto procentu ienākumiem, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas;
- (f) iegulto zaudējumu un iegulto ieguvumu ietekme;
- (g) kapitāla sadale attiecībā pret riskiem starp grupas prudenciālās konsolidācijas tvērumā ietilpstošajām juridiskajām personām papildus kopējā konsolidētā kapitāla pietiekamībai;
- (h) pamatā esošā riska izraisītāji, un
- (i) apstākļi, kuros risks var materializēties.

27. IRRBB kapitāla pietiekamības novērtējuma rezultāti būtu jāņem vērā iestādes ICAAP, un tie tālāk būtu jāizmanto ar darbības jomām saistītajos kapitāla novērtējumos.

28. Lai precizētu IRRBB segšanai nepieciešamā iekšējā kapitāla apjomu, iestādēm būtu jāizmanto mērīšanas sistēmas un dažādi procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenāriji, kas ir pielāgoti iestādes riska profilam nolūkā kvantitatīvi izteikt IRRBB ietekmes iespējamo apmēru nelabvēlīgos apstākļos.

29. Iestādēm, kuras izmanto iekšējā kapitāla modeļus, būtu jānodrošina, ka iekšējā kapitāla piešķiršana IRRBB segšanai tiek pienācīgi ņemta vērā kopējā iekšējā kapitāla sadalē un ka pieņēmumi par diversifikāciju tiek dokumentēti un to uzticamība un stabilitāte tiek pārbaudīta, izmantojot vēsturiskus datus, kas atbilst konkrētajai iestādei un tirgiem, kuros tā darbojas. Iekšējā kapitāla izmaksas var tikt attiecinātas atpakaļ uz struktūrvienībām un produktiem, lai nodrošinātu, ka pamata struktūrvienību vai produktu kopējās izmaksas pareizi izprot tie, kuri ir atbildīgi par to pārvaldību.

30. Apsverot, vai būtu jāpiešķir iekšējais kapitāls, lai segtu IRRBB, kas attiecas uz neto procentu ienākumu rādītājiem, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, iestādēm būtu jāņem vērā:

- (a) neto procentu ienākumu relatīvā nozīme attiecībā pret kopējiem neto ienākumiem un attiecīgi ietekme, ko rada būtiskas neto procentu ienākumu izmaiņas no gada uz gadu;
- (b) faktiskais neto procentu ienākumu līmenis, ko ir iespējams sasniegt saskaņā ar dažādiem scenārijiem (proti, tas, cik lielā mērā drošības rezerves spēj absorbēt svārstības, kas izriet no procentu likmes pozīcijām un saistību izmaksu izmaiņām);
- (c) iespēja, ka spriedzes apstākļos vai tirgus vides ilgtermiņa izmaiņu rezultātā varētu rasties reāli zaudējumi, piemēram, ja rastos nepieciešamība likvidēt pozīcijas, kas ir paredzētas kā ilgtermiņa ieguldījums, lai stabilizētu neto procentu ienākumu rādītājus, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas;
- (d) procentu likmju jutīgo instrumentu (tostarp procentu likmju atvasināto instrumentu) relatīvā nozīme netirdzniecības portfelī ar iespējamo ietekmi, kas ir atspoguļota peļņas un zaudējumu pārskatā vai tieši pašu kapitālā (piemēram, pārējos apvienotajos ienākumos), un
- (e) neto procentu ienākumu rādītāju, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, svārstības ar neto procentu ienākumu rādītājiem, ņemot vērā pēc tirgus vērtības izmaiņas, saistīto plūsmu intensitāte un stabilitāte un ienākumu līmenis, kas ir nepieciešams, lai izveidotu un uzturētu normālu saimniecisko darbību. Iestādēm ar augstu IRRBB līmeni, kas saskaņā ar virkni ticamu tirgus scenāriju varētu novest pie zaudējumiem, normālas dividendžu sadales ierobežojumiem vai saimnieciskās darbības samazināšanās, būtu jānodrošina, ka tām ir pietiekams kapitāls šo scenāriju nelabvēlīgās ietekmes pārvarēšanai.

31. Iestādēm būtu jāapsver atbilstošas iekšējā kapitāla rezerves korekcijas, ja spriedzes testu rezultāti norāda uz to, ka, īstenojoties spriedzes scenārijam, varētu samazināties neto procentu ienākumu rādītāji, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas (un attiecīgi spēja ģenerēt kapitālu).

4.2.3 IRRBB pārvaldības stratēģija

32. Iestādes IRRBB stratēģijai, tostarp vēlmei uzņemties IRRBB un IRRBB mazināšanai, būtu jābūt daļai no vispārējās stratēģijas, jo īpaši stratēģiskajiem mērķiem un riska mērķiem, kas vadības struktūrai ir jāapstiprina saskaņā ar Direktīvas 2013/36/ES 88. panta 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunktu.

33. Iestādes vēlme uzņemties IRRBB būtu jāizsaka kā svārstīgu procentu likmju pieļaujamā ietekme uz abiem IRRBB rādītājiem, un tai būtu jāatspoguļojas noteiktajos ierobežojumos. Iestādēm ar būtiskiem starpības riska, bāzes riska vai izvēles iespēju riska darījumiem būtu jānosaka sava vēlme uzņemties risku attiecībā uz katru no šiem būtiskajiem IRRBB paveidiem.

34. Vispārējā IRRBB stratēģijā būtu jāietver arī lēmums par to, cik lielā mērā darījumdarbības modelis ir balstīts uz neto procentu ienākumu radīšanu, “izmantojot ienesīguma līkni”, proti, finansējot aktīvus, kuriem ir salīdzinoši ilgs pārcenošanas termiņu, ar saistībām, kurām ir salīdzinoši īss pārcenošanas termiņš. Ja darījumdarbības modelis lielā mērā ir balstīts uz šo neto procentu ienākumu avotu, vadības struktūrai būtu jāizskaidro sava IRRBB stratēģija un tas, kā tā plāno pārdzīvot periodus, kuros ienesīguma līkne ir taisna vai pretēja.
35. Iestādēm būtu pienācīgi jāizvērtē ierosinājumi izmantot jaunus produktus, veikt jaunas darbības vai īstenot jaunas riska uzņemšanās vai ierobežošanas stratēģijas pirms to iegādes vai īstenošanas, lai nodrošinātu, ka ir identificēti pareizai un efektīvai produkta vai darbības IRRBB pārvaldībai nepieciešamie resursi, ka ierosinātās darbības atbilst iestādes vispārējai vēlmei uzņemties risku un ka ir ieviestas atbilstošas procedūras ierosinātā produkta vai darbības riska identificēšanai, novērtēšanai, uzraudzībai un kontrolei. Būtu jānodrošina, ka jauno produktu un darbību IRRBB iezīmes ir labi izprastas.
36. Iestādēm, kuras IRRBB mazināšanai izmanto atvasinātos instrumentus, būtu jābūt nepieciešamajām zināšanām un pieredzei. Katrai iestādei būtu jāpierāda, ka tā izprot sekas, ko rada riska ierobežošana ar procentu likmju atvasinātajiem instrumentiem.
37. Iestādēm, kuras kā ievaddatus IRRBB novērtēšanai izmanto klientu uzvedības modeļus, būtu jābūt nepieciešamajām zināšanām un pieredzei. Katrai iestādei būtu jāspēj pierādīt, ka tā saprot, kādas sekas rada klientu bāzes uzvedības modelēšana.
38. Pieņemot lēmumus par riska ierobežošanas darbībām, iestādēm būtu jāapzinās grāmatvedības politikas ietekme, taču izvēlētajā grāmatvedības metode nedrīkstētu noteikt riska pārvaldības pieeju.
39. Iestādēm, kuras veic konsolidāciju, būtu jānodrošina, ka IRRBB iekšējās pārvaldības kārtība un procesi ir konsekventi un cieši integrēti gan konsolidēti, gan subkonsolidēti.

4.2.4 IRRBB pārvaldības sistēma un atbildība

40. Ņemot vērā iekšējās pārvaldības kārtību, kas noteikta saskaņā ar Direktīvas 2013/36/ES 74. un 88. pantu, iestādēm saistībā ar IRRBB būtu jānodrošina, ka:
- (a) to vadības struktūra uzņemas galīgo atbildību par to, lai tiktu pārraudzīta IRRBB pārvaldības sistēma un sistēma, kas attiecas uz iestādes vēlmi uzņemties risku, kā arī iekšējā kapitāla summas, veidi un sadale, lai pienācīgi segtu attiecīgos riskus. Vadības struktūrai būtu jānosaka iestādes vispārējā IRRBB stratēģija un jāapstiprina attiecīgā politika un procesi. Tomēr vadības struktūra, ievērojot turpmāk 42. punktā minētos nosacījumus, var IRRBB pārvaldību un uzraudzību deleģēt augstākajai vadībai, ekspertiem vai aktīvu un pasīvu pārvaldības komitejai.

- (b) tās ir izveidojušas IRRBB pārvaldības sistēmu, kurā ir noteiktas skaidras atbildības jomas un kuru veido ierobežojumu sistēma, politika, procesi un iekšējās kontroles mehānismi, tostarp regulāras neatkarīgas sistēmas efektivitātes pārbaudes un izvērtējumi.
- (c) minētā kārtība, procesi un mehānismi, kas ir paredzēti IRRBB novērtēšanai, ir vispusīgi un samērīgi ar to risku veidu, mērogu un sarežģītību, kas ir saistīti ar attiecīgo darījumdarbības modeli un iestādes darbību.

41. Vadības struktūrai jo īpaši būtu jāatbild par turpmāko:

- (a) izpratne par IRRBB darījumu būtību un līmeni. Vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka saistībā ar iestādes darījumdarbības stratēģijām pastāv skaidri norādījumi par iestādes vēlmi uzņemties IRRBB.
- (b) nodrošināšana, ka tiek veiktas atbilstošas darbības, lai identificētu, novērtētu, uzraudzītu un kontrolētu IRRBB, ievērojot apstiprinātās stratēģijas un politikas. Šajā sakarībā vadības struktūra vai tās pārstāvji atbild par to, lai:
 - i. tiktu noteikti atbilstoši IRRBB ierobežojumi, tostarp konkrētas procedūras un izņēmumiem nepieciešamās atļaujas, kā arī nodrošināta atbilstība minētajiem ierobežojumiem;
 - ii. tiktu izveidotas sistēmas un noteikti standarti IRRBB novērtēšanai, pozīciju vērtības noteikšanai un rezultātu novērtēšanai, tostarp procedūras procentu likmju satricinājumu, parametru un spriedzes scenāriju, kā arī galveno iestādes IRRBB analīzes pamatā esošo pieņēmumu aktualizēšanai;
 - iii. tiktu noteikts vispusīgs IRRBB ziņošanas un pārskatīšanas process, un
 - iv. tiktu noteikti efektīvi iekšējās kontroles mehānismi un izveidotas vadības informācijas sistēmas (VIS).
- (c) būtisku riska ierobežošanas vai riska uzņemšanās iniciatīvu apstiprināšana pirms to īstenošanas. Pozīcijas, kas ir saistītas ar iekšēju riska pārvedumu starp tirdzniecības portfeli un netirdzniecības portfeli, būtu pienācīgi jādokumentē.
- (d) IRRBB pārvaldības politiku, procedūru un ierobežojumu apstiprināšanas, īstenošanas un pārskatīšanas pārraudzība. Par iestādes IRRBB darījumu līmeni un izmaiņām būtu regulāri jāinformē vadības struktūra (vismaz reizi ceturksnī).
- (e) nodrošināšana, ka IRRBB novērtēšanas metožu validācija un attiecīgā modeļa riska novērtēšana ir iekļauta oficiālā politikas procesā, kas būtu jāpārskata un jāapstiprina vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem.

- (f) izpratne par pārstāvju darbību IRRBB uzraudzības un kontroles jomā un pārstāvju darbības novērtēšana atbilstoši vadības struktūras apstiprinātajām politikām, pamatojoties uz regulāru savlaicīgas un pietiekami detalizētas informācijas izvērtēšanu.
- (g) izpratne par iestādes IRRBB stratēģijas ietekmi un tās iespējamo saikni ar tirgus, likviditātes, kredīta un operacionālo risku, tomēr neprasot, lai visi vadības struktūras locekļi būtu šīs jomas lietpratēji. Dažu locekļu tehniskajām zināšanām būtu jābūt pietiekamām, lai apšaubītu un apstrīdētu vadības struktūrai adresētos ziņojumus. Iestādei būtu jānosaka, ka vadības struktūras locekļi ir atbildīgi par to, lai augstākā vadība būtu pietiekami kompetenta, lai izprastu IRRBB, un par to, lai IRRBB pārvaldībai tiktu piešķirti pienācīgi resursi.

42. Iestādēm būtu jābūt noteiktai deleģēšanas kārtībai un procedūrām gadījumiem, kad vadības struktūra kādam deleģē IRRBB pārvaldību vai uzraudzību, tostarp, bet ne tikai:

- (a) vadības struktūrai būtu jāidentificē personas vai komitejas, kurām tiek deleģēti vadības struktūras pienākumi saistībā ar IRRBB politikas un prakses izstrādāšanu, piemēram, augstākā vadība, eksperti vai ALCO, un skaidri jānosaka šo personu vai komiteju mērķi.
- (b) vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka IRRBB pārvaldības procesā atbildība ir pienācīgi nodalīta. IRRBB identificēšanas, novērtēšanas, uzraudzības un kontroles struktūrām būtu jābūt skaidri noteiktiem pienākumiem, tām būtu jābūt neatkarīgām no struktūrām, kas uzņemas IRRBB, un tām par IRRBB darījumiem būtu jāziņo tieši vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem.
- (c) iestādei būtu jānodrošina, ka vadības struktūras pārstāvjiem ir skaidras pilnvaras attiecībā pret struktūrvienībām, kas ir atbildīgas par IRRBB uzņemšanos. Būtu jābūt skaidram saziņas kanālam, pa kuru šīm struktūrvienībām tiek nodoti pārstāvju norādījumi.
- (d) vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka iestādes struktūra ļauj tās pārstāvjiem pildīt savus pienākumus un atvieglo efektīvu lēmumu pieņemšanu un pārvaldību. Šajā sakarībā ALCO vai ekvivalentai struktūrai būtu jāriko regulāras sanāksmes un tās sastāvā būtu jābūt pārstāvētām visām svarīgākajām nodaļām, kas ir saistītas ar IRRBB. Vadības struktūrai būtu jāveicina IRRBB pārvaldības procesa apspriešana gan starp tās locekļiem un pārstāvjiem, gan starp pārstāvjiem un citām personām iestādē. Visbeidzot vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka regulāra saziņa starp riska pārvaldības un stratēģiskās plānošanas jomā strādājošajiem atvieglo no turpmākās darījumdarbības izrietošo risku uzraudzību.

4.2.5 Vēlme uzņemties IRRBB un politikas ierobežojumi

43. Iestādēm būtu skaidri jāformulē sava vēlme uzņemties IRRBB attiecībā uz IRRBB rādītājiem, un proti:

- (a) iestādēm būtu jā sagatavo skaidri paziņojumi par vēlmi uzņemties risku, ko apstiprina vadības struktūra un ko īsteno, izmantojot visaptverošu sistēmu, kas attiecas uz vēlmi uzņemties risku, proti, politikas un procedūras IRRBB ierobežošanai un kontrolei.
 - (b) sistēmā, kas attiecas uz iestādes vēlmi uzņemties risku:
 - a. būtu jāparedz deleģētās pilnvaras un jānosaka atbildība un pārskatatbildība par IRRBB pārvaldības lēmumiem, un
 - b. būtu jānorāda instrumenti, riska ierobežošanas stratēģijas un riska uzņemšanās iespējas, ko ir atļauts izmantot saistībā ar IRRBB.
 - (c) nosakot savu vēlmi uzņemties risku, iestādēm būtu jāņem vērā neto procentu ienākumu riski, kas var rasties, veicot netirdzniecības portfeļa darījumu grāmatvedības uzskaiti. Risks var neaprobežoties tikai ar procentu ienākumiem un izdevumiem: atsevišķi būtu jāņem vērā procentu likmju izmaiņu ietekme uz tādu instrumentu tirgus vērtību, kas atkarībā no izvēlētajās grāmatvedības metodes tiek atspoguļoti vai nu peļņas un zaudējumu pārskatā, vai tieši pašu kapitālā (pārējos apvienotajos ienākumos). Iestādēm jo īpaši būtu jāņem vērā ietekme, kas ir saistīta ar patiesajā vērtībā novērtētajos instrumentos iegultajiem izvēles iespējām un kas varētu rasties ilgstošu procentu likmju satricinājumu un spriedzes scenāriju gadījumā. Iestādēm būtu jāņem vērā arī riska ierobežošanai izmantoto procentu likmju atvasināto instrumentu iespējamā ietekme uz peļņas un zaudējumu aprēķinu, ja to efektivitāti ir mazinājušas procentu likmju izmaiņas.
44. Iestādēm būtu jāievieš ierobežojumi, kuru mērķis ir nodrošināt, ka IRRBB darījumi atbilst attiecīgās iestādes vēlmei uzņemties risku un tās vispārējai IRRBB novērtēšanas pieejai, un proti:
- (a) kopējie riska ierobežojumi, kas skaidri atspoguļo vadības struktūrai pieņemamo IRRBB līmeni, būtu jāpiemēro konsolidēti un, ja nepieciešams, arī atsevišķu radniecīgo iestāžu līmenī.
 - (b) ierobežojumi var būt saistīti ar konkrētiem procentu likmju un termiņu struktūru izmaiņu scenārijiem, piemēram, to palielināšanos vai samazināšanos vai ienesīguma līknes formas izmaiņām. Šo ierobežojumu izstrādē izmantotajām procentu likmju izmaiņām būtu jāatspoguļo pietiekami nelabvēlīgas satricinājuma un spriedzes situācijas, ņemot vērā vēsturisko procentu likmju svārstīgumu un to, cik ilgs laiks vadībai ir bijis nepieciešams attiecīgo risku mazināšanai.
 - (c) politikas ierobežojumiem būtu jāatbilst iestādes būtībai, lielumam, sarežģītībai un kapitāla pietiekamībai, kā arī tās spējai novērtēt un pārvaldīt riskus.
 - (d) atkarībā no iestādes darbības veida un darījumdarbības modeļa atsevišķām struktūrvienībām, portfeļiem, instrumentu veidiem, konkrētiem instrumentiem vai

būtiskiem IRRBB paveidiem, piemēram, starpības riskam, bāzes riskam un izvēles iespēju riskam, var noteikt arī apakšierobežojumus.

- (e) būtu jābūt izveidotām atbilstošām sistēmām, ar ko nodrošina, ka pozīcijām, kas pārsniedz vai varētu pārsniegt vadības struktūras vai tās pārstāvju noteiktos ierobežojumus, tiek pievērsta tūlītēja vadības uzmanība un tās tiek nekavējoties eskalētas. Būtu jābūt skaidrai politikai attiecībā uz to, kurš tiks informēts, kā notiks saziņa un kādas atbildes darbības tiks veiktas.
- (f) par riska rādītājiem vismaz reizi ceturksnī būtu jāziņo vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem, un ziņojumos aktuālā riska darījumu vērtība būtu jāsalīdzina ar politikas ierobežojumiem.

45. Būtu jābūt izveidotai atbilstošai sistēmai, lai uzraudzītu tādu riska ierobežošanas stratēģiju attīstību, kuru pamatā ir instrumenti kā atvasinātie instrumenti, un kontrolētu tirgus vērtības riskus attiecībā uz instrumentiem, kas tiek uzskaitīti pēc to patiesās vērtības.

4.2.6 IRRBB politikas, procesi un kontroles

Riska politikas un procesi

46. Vadības struktūrai, pamatojoties uz vispārējo IRRBB stratēģiju, būtu jāpieņem stabilas riska politikas, procesi un sistēmas, ar ko būtu jānodrošina, ka:

- (a) tiek noteikta IRRBB mērīšanas un novērtēšanas scenāriju atjaunināšanas kārtība;
- (b) mērīšanas pieeja un atbilstošie pieņēmumi IRRBB mērīšanai un novērtēšanai, tostarp IRRBB segšanai nepieciešamais iekšējais kapitāls, ir atbilstoši un samērīgi;
- (c) izmantoto modeļu pieņēmumi tiek regulāri pārskatīti un, ja nepieciešams, grozīti;
- (d) ir noteikti standarti pozīciju novērtēšanai un rezultātu mērīšanai;
- (e) pieļaujamās riska ierobežošanas stratēģijas un riska ierobežošanas instrumenti ir atbilstoši dokumentēti un tiek pienācīgi kontrolēti, un
- (f) ir noteiktas pilnvaras un atbildība par IRRBB darījumu pārvaldību.

47. Politikām būtu jābūt pietiekami pamatotam, stabilam un pienācīgi dokumentētam, un tām būtu jāaptver visi IRRBB komponenti, kas ir būtiski, ņemot vērā iestādes konkrētos apstākļus. Neskarot samērīguma principu, IRRBB politikās būtu jāiekļauj:

- (a) jēdzienu “tirdzniecības portfelis” un “netirdzniecības portfelis” nošķiršana. Iekšēja riska pārvedumu starp tirdzniecības portfeli un netirdzniecības portfeli būtu pienācīgi jādokumentē un jāuzrauga plašākas ar procentu likmju atvasinātajiem instrumentiem saistītā IRRBB uzraudzības ietvaros.

- (b) iekšējai lietošanai paredzēta precīzāka ekonomiskās vērtības definīcija un tās atbilstība metodei, kas izmantota aktīvu un saistību novērtēšanai (piemēram, pamatojoties uz nākotnes naudas plūsmu diskontēto vērtību un nākotnes neto procentu ienākumu diskontēto vērtību).
- (c) iekšējai lietošanai paredzēta precīzāka neto procentu ienākumu rādītāju, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, un tās atbilstība iestādes pieejai, izstrādājot finanšu plānus un prognozes.
- (d) norādījumi par dažādo iekšējiem IRRBB aprēķiniem izmantojamo procentu likmju satricinājumu apmēru un formu.
- (e) nosacījuma vai beznosacījumu naudas plūsmas modelēšanas pieeju izmantošana.
- (f) paredzamo darījumu (pipeline transactions) ⁷ pārvaldība (tostarp saistīto risku ierobežošana).
- (g) daudzvalūtu procentu likmes riska darījumu apkopošana.
- (h) bāzes riska, kas izriet no atšķirīgiem procentu likmju indeksiem, novērtēšana un pārvaldība.
- (i) norādījumi par to, vai IRRBB aprēķinos ICAAP vajadzībām tiek iekļauti netirdzniecības portfeļa bezprocentu aktīvi un saistības (ieskaitot kapitālu un rezerves).
- (j) norēķinu kontu un krājkontu pārvaldība, pamatojoties uz klientu uzvedību (proti, atlikušais termiņš, kas tiek piemērots saistībām, kurām saskaņā ar līguma noteikumiem ir īss termiņš, bet saskaņā ar klientu uzvedību – garš termiņš).
- (k) tāda IRRBB novērtēšana, kas izriet no aktīvos vai saistībās ietvertajiem automātiskajiem un uzvedības izvēles iespējām, ieskaitot izliekuma ietekmi un nelineārus ienesīguma profilus.
- (l) norādījumi par novērtējuma aprēķinu detalizācijas pakāpi (piemēram, par laika intervālu izmantošanu).
- (m) komerciālo rezervju iekšēja definīcija un atbilstoša metodoloģija komerciālo rezervju iekšējai uzskaitēi.

48. Visa IRRBB politikas būtu regulāri jāpārskata (vismaz reizi gadā) un, ja nepieciešams, jāgroza.

49. Lai nodrošinātu, ka iestādes IRRBB pārvaldības politikas un procedūras arvien ir atbilstošas un pamatotas, vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem būtu jāpārskata IRRBB pārvaldības politikas un procedūras, ņemot vērā regulāro ziņojumu rezultātus.

⁷ Paredzamie riska darījumi (pipeline exposures) (piemēram, ja ir panākta vienošanās par aizdevumu, taču klients var izvēlēties, izņemt līdzekļus vai ne) faktiski nodrošina klientam izvēles iespējas, kas visdrīzāk tiks izmantots brīdī, kad tirgus apstākļi būs iestādei visnelabvēlīgākie (negatīvs izliekums). Šādu paredzamo riska darījumu pārvaldības pamatā ir precīzi dati par saņemtajiem pieteikumiem un paredzamās līdzekļu izņemšanas modelēšana.

50. Vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem būtu jānodrošina, ka ar IRRBB saistītās analīzes un riska pārvaldības darbības veic pietiekams un kompetents personāls, kam ir tehniskās zināšanas un pieredze, kas atbilst iestādes darbības būtībai un mērogam.

Iekšējās kontroles mehānismi

51. Saistībā ar IRRBB kontroles politikām un procedūrām iestādēm būtu jābūt attiecīgiem apstiprināšanas procesiem, riska darījumu ierobežojumiem, pārbaudes procedūrām un citiem mehānismiem, kas paredzēti tam, lai gūtu pamatotu pārliecību par to, ka riska pārvaldības mērķi tiek sasniegti.

52. Iestādēm būtu regulāri jāpārskata un jāizvērtē savas iekšējās kontroles sistēmas un riska pārvaldības procesi, lai pārliecinātos, ka to personāls ievēro ieviestās politikas un procedūras. Šādās pārskatīšanas reizēs būtu jāpievēršas arī būtiskām izmaiņām, kas varētu ietekmēt kontroles efektivitāti, tostarp tirgus apstākļu, personāla, tehnoloģiju un riska darījumu ierobežojumu ievērošanas nodrošināšanas struktūru izmaiņām, un jānodrošina, ka attiecībā uz pārsniegtiem ierobežojumiem pastāv attiecīgas eskalācijas procedūras. Pārskatīšana un izvērtēšana būtu regulāri jāveic personām vai struktūrvienībām, kas ir neatkarīgas no struktūrvienības, kuras darbība tiek izvērtēta. Ja iekšējās kontroles mehānismi ir jāmaina vai jāpilnveido, būtu jābūt atbilstošam iekšējam pārskatīšanas mehānismam, lai nodrošinātu, ka attiecīgie grozījumi un labojumi tiek veikti savlaicīgi.

53. Iestādēm būtu jānodrošina, ka to IRRBB identificēšanas, novērtēšanas, uzraudzības un kontroles procesus regulāri pārskata neatkarīga revīzijas struktūra, kas var būt iekšējais vai pieaicinātais revidents. Šādos gadījumos iekšējā vai pieaicinātā revidenta, vai citu līdzvērtīgu neatkarīgu personu izstrādātie ziņojumi būtu jādara pieejami attiecīgajām kompetentajām iestādēm.

IRRBB IT sistēma un datu kvalitāte

54. IT sistēmām un lietojumprogrammām, ko iestāde izmanto, lai veiktu, apstrādātu un reģistrētu darījumus, identificētu, novērtētu un apkopotu IRRBB darījumus, kā arī sagatavotu ziņojumus, būtu jāspēj nodrošināt precīzu un savlaicīgu IRRBB pārvaldību. Proti, šīm sistēmām:

- (a) būtu jāaptver procentu likmes riska dati par visiem būtiskajiem iestādes IRRBB darījumiem, tostarp par starpības, bāzes un izvēles iespēju riska darījumiem. Tam būtu jāpalīdz iestādei identificēt, izmērīt un apkopot galvenos IRRBB avotus, šim nolūkam izmantojot riska mērīšanas sistēmu.
- (b) būtu jāspēj pilnībā un skaidri reģistrēt visus iestādes darījumus, ņemot vērā attiecīgo darījumu IRRBB iezīmes.
- (c) būtu jābūt pielāgotām ar IRRBB saistīto darījumu skaitam un sarežģītībai.
- (d) būtu jābūt pietiekami elastīgām, lai tās varētu pielāgot pietiekami daudziem IRRBB satricinājuma un spriedzes scenārijiem un jebkādiem papildu scenārijiem.

- (e) būtu jāļauj iestādēm pilnībā izmērīt, novērtēt un uzraudzīt atsevišķu darījumu ietekmi uz kopējo riska līmeni.
- (f) būtu jāspēj aprēķināt IRRBB rādītājus (proti, ekonomisko vērtību un neto procentu ienākumu rādītājus, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas), kā arī citus kompetento iestāžu noteiktos IRRBB rādītājus, pamatojoties uz 4.3.3. un 4.3.4. iedaļā noteiktajiem procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenārijiem.
- (g) būtu jābūt pietiekami elastīgām, lai ietvertu uzraudzības iestāžu noteiktos ierobežojumus attiecībā uz iestāžu iekšējo riska parametru pieņēmumiem.

55. Lai būtu iespējams novērtēt starpības, bāzes un izvēles iespēju risku, IT sistēmai un darījumu sistēmai būtu jāspēj reģistrēt produktu pārcenošanas profilu un procentu likmju raksturlielumus (tostarp starpību) un izvēles iespējas. Proti, darījumu sistēmai būtu jāspēj apkopot detalizētu informāciju par konkrētā darījuma pārcenošanas datumu(-iem), procentu likmes veidu vai indeksu, izvēles iespējām (tostarp pirmstermiņa dzēšana vai pirmstermiņa izņemšana) un maksājumiem, kas ir saistīti ar attiecīgo izvēles iespēju izmantošanu. Sistēmām, kas tiek izmantotas IRRBB mērīšanai, būtu jāspēj fiksēt visu produktu IRRBB iezīmes. Sistēmām būtu jāļauj noteikt katra konkrētā IRRBB instrumenta un portfeļa ietekmi uz netirdzniecības portfeļa kopējo riska līmeni.

56. Jo īpaši attiecībā uz sarežģītiem, strukturētiem produktiem darījumu sistēmai būtu jāspēj apkopot informāciju par atsevišķām produktu daļām un to IRRBB iezīmēm (piemēram, par tādu aktīvu un saistību riska iezīmēm, kas ir sagrupēti pēc noteiktām pazīmēm, piemēram, pārcenošanas datumiem vai izvēles iespējas elementiem). Iestādei būtu jānodrošina, ka IT sistēma spēj turēties līdzīgu jaunu produktu ieviešanai.

57. Būtu jāievieš atbilstoša IT sistēmu organizatoriskā kontrole, lai novērstu IRRBB datorsistēmās un lietojumprogrammās izmantoto datu sabojāšanu un sekotu attiecīgo lietojumprogrammu koda izmaiņām, lai jo īpaši nodrošinātu:

- (a) to datu ticamību, kas tiek izmantoti kā ievades dati, un IRRBB modeļu apstrādes sistēmu integritāti;
- (b) to, ka IT sistēmu kļūdu iespējamība, tostarp tādu kļūdu iespējamība, kas rodas datu apstrādes un apkopošanas laikā, ir samazināta līdz minimumam, un
- (c) to, ka tirgus traucējumu vai krituma gadījumā tiek veikti piemēroti pasākumi.

58. Riska rādītāju pamatā būtu jābūt ticamiem tirgus un iekšējiem datiem. Iestādēm būtu rūpīgi jāpārbauda to ārējo informācijas avotu kvalitāte, kas tiek izmantoti, lai izveidotu procentu likmju vēsturisko datu bāzes, kā arī regularitāte, ar kādu datu bāzes tiek atjauninātas.

59. Lai nodrošinātu augstu datu kvalitāti, iestādēm būtu jāveic atbilstošas procedūras, ar ko nodrošina IT sistēmā ievadīto datu pareizību. Datu ievadei būtu jābūt iespējami automatizētai,

lai samazinātu administratīvās kļūdas, un datu kartējums būtu periodiski jāpārskata un jātestē, salīdzinot to ar apstiprinātu modeļa versiju. Papildus tam būtu jābūt pietiekamai dokumentācijai attiecībā uz galvenajiem iestādes riska novērtēšanas procesā izmantotajiem datu avotiem. Iestādēm būtu jāparedz atbilstoši mehānismi, lai pārlicinātos par apkopošanas procesa pareizību un modeļa rezultātu ticamību. Šiem mehānismiem būtu jāapstiprina datu precizitāte un ticamība.

60. Ja iestādes iedala naudas plūsmas dažādos laika intervālos (piemēram, lai veiktu starpības analīzi) vai attiecina naudas plūsmas uz dažādiem ekstrēma punktiem nolūkā atspoguļot dažādos procentu likmes līknes termiņus, iedalījuma kritērijiem visu laiku būtu jābūt konstantiem, lai būtu iespējams jēgpilni salīdzināt riska rādītājus dažādos laikposmos.

61. Iestādēm būtu jānosaka datu apstrādes laikā radušos neatbilstību un pārkāpumu iespējamie iemesli. Iestādēm vajadzētu būt noteiktām šādu neatbilstību un pārkāpumu apstrādes procedūrām, tostarp procedūrām savstarpējai pozīciju saskaņošanai, kas ļauj novērst minētās neatbilstības un pārkāpumus.

62. Iestādēm būtu jāizveido attiecīgi procesi, lai nodrošinātu, ka dati, kas tiek izmantoti modeļos, lai mērītu IRRBB visā grupā, saskan ar datiem, kas tiek izmantoti finanšu plānošanā.

Iekšējo ziņojumu sniegšana

63. Iestāžu iekšējām riska ziņojumu sniegšanas sistēmām būtu jānodrošina savlaicīga, precīza un vispusīga informācija par attiecīgo iestāžu IRRBB darījumiem. Iekšējie ziņojumi būtu jāsniedz ne retāk kā reizi ceturksnī.

64. Iekšējie ziņojumi ar nepieciešamajā līmenī (pēc konsolidācijas pakāpes un valūtas) apkopotu informāciju būtu jāiesniedz vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem, un tie būtu regulāri jāpārskata. Ziņojumos ietvertās informācijas līmenim būtu jāatbilst konkrētajam vadības līmenim (piemēram, vadības struktūrai, augstākajai vadībai), kā arī konkrētajai iestādes un ekonomiskās vides situācijai.

65. IRRBB ziņojumos būtu jāsniedz apkopota informācija, kā arī pietiekami papildu dati, lai vadības struktūra vai tās pārstāvji spētu novērtēt iestādes jutīgumu pret tirgus apstākļu un citu būtisku riska faktoru izmaiņām. Ziņojumos būtu jāatspoguļo iestādes riska profila un ekonomiskās vides izmaiņas, kā arī jāsalīdzina aktuālā riska darījumu vērtība ar politikas ierobežojumiem.

66. IRRBB ziņojumos būtu regulāri jāiekļauj modeļu pārskatīšanas un revīzijas rezultāti, kā arī iepriekšējo prognožu vai riska aplēšu salīdzinājumi ar faktiskajiem rezultātiem, lai iegūtu informāciju par iespējamiem modelēšanas trūkumiem. Iestādēm jo īpaši būtu jāizvērtē modelētie pirmstermiņa atmaksas radītie zaudējumi salīdzinājumā ar vēsturiski realizētajiem zaudējumiem. Būtu skaidri jāidentificē portfeli, uz kuriem varētu attiekties būtiskas tirgus vērtības izmaiņas, un attiecīgā ietekme būtu jāuzrauga iestādes VIS un jāpārrauga tāpat kā citi tirgus riskam pakļauti portfeli.

67. Lai gan vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem sagatavoto ziņojumu veidi var atšķirties atkarībā no iestādes portfeļa sastāva, tajos, ņemot vērā 65. un 66. punktu, būtu jāiekļauj:

- (a) pārskats par iestādes kopējiem IRRBB darījumiem, tostarp informācija par starpības, bāzes un izvēles iespēju riska darījumiem. Būtu jāidentificē un jāraksturo aktīvi, saistības, naudas plūsmas un stratēģijas, kas nosaka IRRBB līmeni un attīstības virzienu.
- (b) ziņojumi, kas apliecina to, ka iestāde ievēro noteikto politiku un ierobežojumus.
- (c) galvenie modelēšanas pieņēmumi un parametri, piemēram, beztermiņa noguldījumu (NMD) iezīmes, fiksētas procentu likmes aizdevumu pirmstermiņa dzēšana, termiņnoguldījumu pirmstermiņa izņemšana, aizdevumu saistību izmantošana, valūtu apkopošana un uzcenojuma uzskaitē.
- (d) informācija par galveno modelēšanas pieņēmumu ietekmi uz IRRBB rādītājiem, tostarp par pieņēmumu izmaiņām, īstenojoties dažādiem procentu likmes scenārijiem.
- (e) informācija par procentu likmju atvasināto instrumentu ietekmi uz IRRBB rādītājiem.
- (f) informācija par patiesajā vērtībā novērtēto instrumentu, tostarp trešā līmeņa aktīvu un pasīvu, ietekmi uz IRRBB rādītājiem.
- (g) šo pamatnostādņu 4.3.4. iedaļā minēto spriedzes testu, 4.3.3. iedaļā minēto satricinājumu un Direktīvas 2013/36/ES 98. panta 5. punktā minēto uzraudzības izlechošo vērtību pārbaūžu rezultāti, kā arī jutīguma novērtējumi attiecībā pret galvenajiem pieņēmumiem un parametriem, un
- (h) IRRBB politikas, procedūru un mērīšanas sistēmu piemērotības pārskatīšanas rezultātu kopsavilkumi, tostarp iekšējo un ārējo revidentu vai citu līdzvērtīgu neatkarīgu personu (piemēram, konsultantu) secinājumi.

68. Pamatojoties uz šiem ziņojumiem, vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem būtu jāspēj novērtēt iestādes jutīgumu pret tirgus apstākļu un citu būtisku riska faktoru izmaiņām, jo īpaši attiecībā uz portfeļiem, kas varētu tikt pakļauti būtiskām tirgus vērtības izmaiņām.

69. Iekšējai mērīšanas sistēmai ziņojumi būtu jā sagatavo tādā formātā, kas ļautu dažādiem iestādes vadības līmeņiem tos viegli saprast un savlaicīgi pieņemt attiecīgus lēmumus. Ziņojumiem būtu jāveido pamats regulārai uzraudzībai attiecībā uz to, vai iestāde darbojas saskaņā ar savu stratēģiju un pieņemtajiem procentu likmes riska ierobežojumiem.

Modeļu pārvaldība

70. Iestādēm būtu jānodrošina, ka IRRBB novērtēšanas metožu validācija (attiecīgās metodes būtu jāpārskata un jāvalidē neatkarīgi no to izstrādes) un attiecīgā modeļa riska novērtēšana ir iekļauta oficiālā politikas procesā, kas būtu jāpārskata un jāapstiprina vadības struktūrai vai tās

pārstāvjiem. Šai politikai būtu jābūt integrētai modeļa riska pārvaldības procesos, un tajā būtu jānosaka:

- (a) vadības uzdevumi, norādot, kas ir atbildīgs par modeļu izstrādi, validēšanu, dokumentēšanu, ieviešanu un izmantošanu, un
- (b) atbildība par modeļu pārraudzību, kā arī atbilstošā politika, tostarp attiecībā uz sākotnējo un pastāvīgo validācijas procedūru izstrādi, rezultātu izvērtēšanu, apstiprināšanu, versiju kontroli, izņēmumiem, eskalācijas, grozīšanas un pārtraukšanas procesiem.

71. Validācijas sistēmas pamatā būtu jābūt šādiem pieciem pamatelementiem:

- (a) konceptuālās un metodiskās pamatotības, tostarp izstrādes dokumentācijas, izvērtējumam;
- (b) pastāvīgai modeļa uzraudzībai, tostarp procesu verifikācijai un etalonmērījumu noteikšanai;
- (c) rezultātu analīzei, tostarp galveno iekšējo parametru (piemēram, noguldījumu stabilitātes, aizdevumu pirmstermiņa atmaksas rādītāju, noguldījumu pirmstermiņa izņemšanas, instrumentu cenu noteikšanas) atpakaļejošām pārbaudēm;
- (d) iekšējos modeļos izmantoto ekspertu atzinumu un spriedumu rūpīgam izvērtējumam, un
- (e) diversifikācijas pieņēmumu validācijai.

72. Saistībā ar paredzamo sākotnējo un pastāvīgo validāciju politikā būtu jāparedz hierarhisks process modeļa riska pamatotības noteikšanai, kura pamatā būtu gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi kritēriji, piemēram, apmērs, ietekme, iepriekšējie rezultāti un darbinieku pieredze darbā ar izmantoto modelēšanas paņēmieni.

73. IRRBB rādītāju modeļa riska pārvaldībā būtu jāievēro holistiska pieeja, kas sākas ar modeļu īpašnieku un lietotāju motivāciju, modeļu izstrādi un ieviešanu. Pirms tiek dota iekšēja atļauja IRRBB modeļu izmantošanai, neatkarīgi no attiecīgo modeļu izstrādes būtu jāpārskata un jāvalidē modeļu ievaddatu, pieņēmumu, modelēšanas metodikas un rezultātu noteikšanas process.

74. Pārskatīšanas un validēšanas rezultāti, kā arī ieteikumi par modeļu izmantošanu būtu jāiesniedz vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem, kuriem tie būtu jāapstiprina. Pēc apstiprināšanas modelis būtu pastāvīgi jāpārskata, būtu jāveic procesu verificēšana un validēšana, kuras biežumam būtu jāatbilst iestādes noteiktajai un apstiprinātajai modeļa riska pakāpei.

75. Pastāvīgās pārskatīšanas procesā būtu jānosaka virkne izņēmuma izraisītājnotikumu, kuru gadījumā modeļu pārskatītājiem ir iespējami ātri jāinformē vadības struktūra vai tās pārstāvji, lai tiktu noteikti atbilstoši korektīvi pasākumi un modeļu izmantošanas ierobežojumi. Ja nepieciešams, modeļu īpašniekiem būtu jāpiešķir skaidras pilnvaras attiecībā uz versiju kontroli.
76. Pamatojoties uz novērojumiem un laika gaitā iegūtu jaunu informāciju, apstiprinātu modeli var grozīt vai atsaukt. Iestādēm būtu jāformulē modeļu pārejas politika, tostarp jāprecizē pilnvaras attiecībā uz modeļu maiņu un versiju kontroli un jānosaka dokumentēšanas kārtība.
77. Iestādes var izmantot trešo personu IRRBB modeļus, lai pārvaldītu un kontrolētu IRRBB, ar noteikumu, ka šie modeļi ir atbilstoši pielāgoti, lai pareizi atspoguļotu attiecīgās iestādes specifiskās īpašības. Iestādēm būtu pilnībā jāizprot trešo personu modeļu pamatā esošā datu analīze, pieņēmumi un metodika un jānodrošina, ka tie tiek atbilstoši integrēti iestāžu vispārējās riska pārvaldības sistēmās un procesos. Ja ievaddatus attiecībā uz tirgus datiem, uzvedības pieņēmumiem vai modeļa iestatījumiem nodrošina trešās personas, iestādē būtu jābūt ieviestam atbilstošam procesam, lai noteiktu, vai attiecīgie ievaddati atbilst iestādes darbības specifikai un riska iezīmēm. Iestādēm būtu jānodrošina, ka trešo personu izstrādāto modeļu izmantošana, tostarp attiecīgo modeļu specifiska pielāgošana, tiek pienācīgi dokumentēta.
78. Modeļu ievaddati vai pieņēmumi būtu jāiekļauj validācijas procesā neatkarīgi no tā, vai to avots ir iekšējo modeļu procesi vai trešās personas. Validācijas procesa ietvaros iestādei būtu jādokumentē un jāpamato modeļu specifiskācijas izvēle.

4.3 IRRBB novērtēšana, izmantojot iestādes iekšējo sistēmu

4.3.1 Vispārējā pieeja IRRBB novērtēšanai

79. Iestādēm būtu jāievieš stabilas iekšējās riska mērīšanas sistēmas (IMS), kuras aptver visus IRRBB komponentus un avotus, kas ir būtiski, ņemot vērā iestādes darījumdarbības modeli.
80. Iestādēm savi IRRBB darījumi būtu jāvērtē, ņemot vērā gan to, kā varētu mainīties ekonomiskā vērtība, gan to, kā varētu mainīties neto procentu ienākumu rādītāji, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas. Iestādēm būtu jāizmanto abu IRRBB rādītāju savstarpēji papildinošās īpašības, lai īstermiņā un ilgtermiņā pienācīgi atspoguļotu IRRBB sarežģīto būtību. Iestādēm jānosaka īpaši būtu jāvērtē un jāuzrauga i) galveno modelēšanas pieņēmumu kopējā ietekme uz IRRBB novērtējumu no dažādu IRRBB rādītāju viedokļa un ii) netirdzniecības portfeļa procentu likmju atvasināto instrumentu IRRBB, ja tam ir nozīme, ņemot vērā iestādes darījumdarbības modeli.
81. Ja no ekonomiskās vērtības rādītājiem izslēdz komerciālās rezerves un citus starpības komponentus, iestādēm būtu i) jāizmanto pārredzama metodika, lai noteiktu bezrisku procentu likmi katra instrumenta izveides brīdī, un ii) jāizmanto tāda metodika, kas tiek konsekventi piemērota visām struktūrvienībām un visiem instrumentiem, kurus ietekmē procentu likme.

82. Aprēķinot neto procentu ienākumu rādītājus, lai novērtētu IRRBB darījumus, iestādēm būtu jāņem vērā arī komerciālās rezerves.
83. Iestādēm ienākumus nenesošie riska darījumi (atskaitot uzkrājumus) būtu jāuzskata par procentu likmju jutīgiem instrumentiem, kas atspoguļo paredzamās naudas plūsmas un to laiku.
84. Vērtējot savus IRRBB darījumus, iestādēm nebūtu jāpaļaujas tikai uz Direktīvas 2013/36/ES 98. panta 5. punktā aprakstīto uzraudzības izlecošo vērtību pārbaudi vai citu kompetentās iestādes izstrādātu izlecošo vērtību pārbaudi aprēķiniem un rezultātiem, bet būtu jāizstrādā un jāizmanto savi pieņēmumi un aprēķina metodes. Tomēr uzraudzības izlecošo vērtību pārbaudēm būtu jābūt pilnībā integrētām iekšējā IRRBB pārvaldības sistēmā, un tās būtu jāizmanto kā papildinstrumenti IRRBB novērtēšanai.

4.3.2 IRRBB novērtēšanas metodes

85. Iestādēm nebūtu jāpaļaujas tikai uz vienu riska rādītāju, bet tā vietā būtu jāizmanto virkne kvantitatīvu instrumentu un modeļu, kas atbilst to specifiskajiem riska darījumiem. Šim nolūkam iestādēm cita starpā būtu jāapsver I pielikumā norādīto metožu izmantošana, lai nodrošinātu, ka tiek pienācīgi aptverti dažādi procentu likmes riska aspekti.
86. Iestādei būtu pilnībā jāizprot katra izmantotā kvantitatīvā instrumenta un modeļa ierobežojumi, un šie ierobežojumi būtu jāņem vērā IRRBB pārvaldības procesā. Novērtējot IRRBB, iestādēm būtu jāapzinās riski, kas var rasties, veicot netirdzniecības portfeļa darījumu grāmatvedības uzskaiti.
87. Iestādēm būtu jāidentificē un jāvērtē visi IRRBB komponenti. Lai identificētu dažādos IRRBB komponentus, iestādēm būtu jāapsver vismaz 1. tabulā norādītās pieejas.

1. tabula. Netirdzniecības portfeļa procentu likmes riska komponentu identificēšana

Komponents	Metode	Galvenie jautājumi
Starpības risks	Starpības analīze	Neatbilstību apjoms dažādos laika intervālos.
	Daļēja ilguma analīze ienesīguma līknes riskam	Neatbilstību izklīde un koncentrācija dažādos laika intervālos.
Bāzes risks	Instrumentu grupu uzskaitē, pamatojoties uz atšķirīgām procentu likmēm	Atvasināto instrumentu un citu riska ierobežošanas instrumentu izmantošana, ņemot vērā dažādas bāzes, izliekumu un termiņu atšķirības, kas netiek ņemtas vērā, veicot starpības analīzi.

Komponents	Metode	Galvenie jautājumi
Izvēles iespēju risks (automātiskās un uzvedības izvēles iespējas)	Visu to instrumentu uzskaitē, kuriem ir iegultas vai tiešas izvēles iespējas	<p>Uzvedības izvēles iespējas:</p> <p>tādu hipotēku, norēķinu kontu, krājnoguldījumu un noguldījumu apmērs, saistībā ar kuriem klientam ir iespēja atkāpties no līguma termiņa; tādu saistību apmērs, kuru izmantošanu no klienta puses ietekmē procentu likme.</p> <p>Automātiskās procentu likmes izvēles iespējas:</p> <p>aktīvos un saistībās iegultas procentu likmju maksimālās un minimālās robežvērtības ; korporatīvajos aktīvos un saistībās iegultie procentu likmju mijmaiņas iespēju līgumi vai pirmstermiņa dzēšanas iespēju līgumi; un tiešie procentu likmju maksimālās un minimālās robežvērtība un procentu likmju mijmaiņas iespēju līgumi.</p>

88.IRRBB novērtēšanai un uzraudzībai iestādēm būtu jāizmanto vismaz viens neto procentu ienākumu rādītājs, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, un vismaz viena ekonomiskās vērtības noteikšanas metode, kas kopā aptver visus IRRBB komponentus. Lielām iestādēm, kas veic pārrobežu darbību, jo īpaši SREP pamatnostādņu pirmās un otrās kategorijas iestādēm, un iestādēm ar kompleksiem vai sarežģītiem darījumdarbības modeļiem būtu jāizmanto vairākas IRRBB novērtēšanas metodes, kā norādīts II pielikumā.

4.3.3 Procentu likmju satricinājuma scenāriji pastāvīgai riska pārvaldībai

89.Iestādēm būtu regulāri (vismaz reizi ceturksnī un biežāk laikposmos, kad ir paaugstināts procentu likmju svārstīgums vai IRRBB līmenis) jānovērtē savi IRRBB darījumi dažādu IRRBB rādītāju kontekstā saskaņā ar dažādiem procentu likmju satricinājuma scenārijiem, lai atklātu iespējamās procentu likmju ienesīguma līkņu līmeņa un formas izmaiņas un dažādu procentu likmju savstarpējās attiecības izmaiņas (t. i., bāzes risku).

90.Iestādēm būtu jāapsver, vai piemērot nosacījuma vai beznosacījumu naudas plūsmas modelēšanas pieeju. Lielākām un sarežģītākām iestādēm, jo īpaši SREP pamatnostādņu pirmās un otrās kategorijas iestādēm, būtu jāņem vērā arī tādi scenāriji, kuros tiek aprēķinātas dažādas procentu likmju trajektorijas un kuros daži no pieņēmumiem (piemēram, pieņēmumi

attiecībā uz klientu uzvedību un ietekmi uz risku, kā arī bilances apjomu un sastāvu) paši ir atkarīgi no procentu likmju svārstībām.

91. Iestādēm būtu jāizvērtē riska darījumi katrā no valūtām, kurās tām ir pozīcijas. Būtisku valūtu riska darījumu gadījumā procentu likmju satricinājuma scenārijiem būtu jābūt paredzētiem konkrētai valūtai un tiem būtu jāatbilst pamatā esošo aktīvu ekonomiskajām īpašībām. Izmantojot IRRBB iekšējo mērīšanas sistēmu (IMS), konkrētai valūtai paredzētu procentu likmju satricinājuma scenāriju izmantošana būtu jāapsver vismaz attiecībā uz katru valūtu, kurā izteikto finanšu aktīvu vai saistību uzskaites vērtība veido vismaz 5 % no kopējiem netirdzniecības portfeļa finanšu aktīviem vai saistībām vai mazāk nekā 5 %, ja aprēķinos iekļauto finanšu aktīvu vai saistību summa ir mazāka nekā 90 % no kopējiem netirdzniecības portfeļa finanšu aktīviem (neskaitot materiālos aktīvus) vai saistībām. Iestādēm iekšējās mērīšanas sistēmās būtu jāiekļauj metodes, kas ļauj noteikt dažādās valūtās veikto IRRBB darījumu kopējo vērtību. Ja iestādes izmanto pieņēmumus par dažādu valūtu procentu likmju savstarpējo atkarību, tām būtu jābūt tam nepieciešamajām prasmēm un pieredzei. Iestādēm būtu jāņem vērā ietekme, ko rada pieņēmumi par dažādu valūtu procentu likmju savstarpējo atkarību.

92. Izvēloties procentu likmju satricinājuma scenārijus, iestādēm būtu jāapsver:

- (a) vai to iekšēji izstrādātie procentu likmju satricinājuma scenāriji ir samērīgi ar to darbības būtību, mērogu un sarežģītību, kā arī riska profilu, ņemot vērā ienesīguma līkņu pēkšņas un pakāpeniskas paralēlas un neparalēlas pārvirzes un izmaiņas. Scenāriju pamatā būtu jābūt procentu likmju vēsturiskajām pārmaiņām un uzvedībai, kā arī nākotnes procentu likmju simulācijām;
- (b) procentu likmes scenāriji, kas atspoguļo galveno tirgus likmju savstarpējo sakarību izmaiņas, lai aptvertu bāzes risku;
- (c) obligātie procentu likmju satricinājuma scenāriji, kas ir minēti Direktīvas 2013/36/ES 98. panta 5. punktā;
- (d) papildu procentu likmju satricinājuma scenāriji, kurus kā obligātus ir noteikušas uzraudzības iestādes;
- (e) vai pietiekami liela uzmanība ir pievērsta diversifikācijas pieņemumu pamatotībai, un
- (f) zemu procentu likmju vidē arī negatīvas procentu likmes scenāriji un iespējamība, ka negatīvām procentu likmēm varētu būt asimetriska ietekme uz procentu likmju jutīgiem instrumentiem.

93. Satricinājuma scenāriju rezultāti būtu jāizmanto lēmumu pieņemšanā attiecīgā vadības līmenī. Tas ietver vadības struktūras vai tās pārstāvju stratēģiskos vai darījumdarbības lēmumus, iekšējā kapitāla piešķiršanu un riska pārvaldības lēmumus. Rezultāti būtu jāņem vērā, arī nosakot un pārskatot IRRBB politiku un ierobežojumus.

4.3.4 Procentu likmju spriedzes scenāriji

94. IRRBB spriedzes pārbaudei būtu jābūt daļai no ICAAP, kura ietvaros iestādēm būtu jāveic stingrs, uz nākotni vērstš spriedzes tests, kurā identificē būtisku tirgus apstākļu izmaiņu iespējamo nelabvēlīgo ietekmi uz iestāžu kapitālu vai neto procentu ienākumu rādītājiem, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas. Iestādēm IRRBB spriedzes testos būtu jāiekļauj arī klientu bāzes uzvedības izmaiņas. IRRBB spriedzes testiem būtu jābūt integrētiem iestāžu vispārējā spriedzes testēšanas sistēmā, kas ietver arī reverso spriedzes testēšanu, un tiem būtu jābūt samērīgiem ar iestāžu būtību, lielumu un sarežģītību, kā arī darbījumdarbību un kopējo riska profilu.
95. IRRBB spriedzes testi būtu jāveic regulāri – vismaz reizi gadā un biežāk laikposmos, kad ir paaugstināts procentu likmju svārstīgums un IRRBB līmenis.
96. IRRBB spriedzes testēšanas sistēmā būtu jāietver skaidri definēti mērķi, iestādes darbījumdarbībai un riskiem pielāgoti scenāriji, pienācīgi dokumentēti pieņēmumi un pamatota metodoloģija.
97. Uzņēmuma līmeņa spriedzes testos būtu jānoskaidro IRRBB mijiedarbība ar citām riska kategorijām (piemēram, kredītrisku, likviditātes risku, tirgus risku utt.), kā arī jebkāda būtiska sekundārā ietekme.
98. Iestādēm būtu jāveic reversie spriedzes testi, lai i) noteiktu procentu likmes scenārijus, kas varētu būtiski apdraudēt iestādes kapitālu, ekonomisko vērtību un neto procentu ienākumu rādītājus, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas, un ii) atklātu tās īstenoto riska ierobežošanas stratēģiju un iespējamās klientu uzvedības reakcijas izraisītās ievainojamības.
99. IRRBB novērtēšanas nolūkā iestādēm, testējot ievainojamības spriedzes apstākļos, būtu jāizmanto lielākas un ekstrēmākas procentu likmju novirzes un izmaiņas nekā tās, kas tiek izmantotas pastāvīgai pārvaldībai, ietverot vismaz:
- būtiskas izmaiņas attiecībās starp galvenajām tirgus likmēm (bāzes risks);
 - pēkšņas un būtiskas ienesīguma līknes pārvirzes (gan paralēlas, gan neparalēlas);
 - pamata pieņēmumu iedalījumu attiecībā uz aktīvu un saistību klašu uzvedību;
 - izmaiņas procentu pamatlikmju korelācijas pieņēmumos;
 - būtiskas aktuālo tirgus apstākļu un makroekonomisko apstākļu, kā arī konkurētspējas un ekonomiskās vides izmaiņas un to iespējamo attīstību, un
 - īpašus scenārijus, kas attiecas uz iestādes individuālo darbījumdarbības modeli un profilu.

100. Spriedzes scenāriju rezultāti būtu jāizmanto lēmumu pieņemšanā attiecīgā vadības līmenī. Tas ietver vadības struktūras vai tās pārstāvju stratēģiskos vai darījumdarbības lēmumus, iekšējā kapitāla piešķiršanu un riska pārvaldības lēmumus. Rezultāti būtu jāņem vērā, arī nosakot un pārskatot IRRBB politiku un ierobežojumus.
101. Analizējot jutīgumu spriedzes scenārija apstākļos, iestādēm, izmantojot ekonomiskās vērtības rādītāju, būtu jānovērtē ierobežojumi, kas ir saistīti ar vērtības samazināšanās pieņēmuma izmantošanu, un iestādes spēja novērtēt ilgtermiņa procentu likmes risku.
102. Ja bilances instrumentiem ir noteikti būtiski pārcenošanas ierobežojumi (piemēram, procentu likmju maksimālā un minimālā robežvērtība), iestādēm būtu rūpīgi jāapsver, ja tas ir būtiski, kādu ietekmi radītu minēto instrumentu atjaunošana, ja tie tiktu aizstāti ar citiem instrumentiem, kuriem ir līdzīgas iezīmes, neatkarīgi no pieņēmuma par vērtības samazināšanos. Tas ir jādara, piesardzīgi izvēloties atbilstošu laika posmu un ņemot vērā bankas darījumdarbības modeli.

4.3.5 IRRBB mērīšanas pieņēmumi

103. Vērtējot IRRBB, iestādēm būtu pilnībā jāizprot un jādokumentē galvenie uzvedības un modelēšanas pieņēmumi. Šie pieņēmumi būtu jāsasaka ar darījumdarbības stratēģiju, un tie būtu regulāri jātestē. Šie pieņēmumi būtu jānosaka samērīgi un jo īpaši ņemot vērā būtiskuma robežvērtības, kas ir noteiktas KPD 84. panta 5. punktā paredzēto regulatīvo tehnisko standartu 7. panta 12. punktā, 8. panta 2. punktā, 9. panta 4. punktā, 11. panta 3. punktā un 21. panta 1. punktā.
104. Novērtējot tādu produktu risku, kurus ietekmē procentu likme un kas ir saistīti ar inflāciju vai citiem tirgus faktoriem, būtu jāizmanto piesardzīgi pieņēmumi. Šo pieņēmumu pamatā var būt, piemēram, aktuālā/pēdējā novērotā vērtība, respektabla ekonomikas pētniecības institūta prognozes vai citi dati atbilstoši vispārpieņemtajai tirgus praksei (piemēram, inflācijas gadījumā – nākotnes inflācijas gaidu līknes).
105. Vērtējot IRRBB, būtu jāņem vērā pensiju saistības un pensiju plānu aktīvi, ja vien ar tiem saistīto procentu likmes risku neatspoguļo kāds cits riska rādītājs.
106. Iestādēm saistībā ar dažādajiem IRRBB rādītājiem attiecīgā gadījumā būtu jāņem vērā riska kvantitatīvai noteikšanai izdarītie pieņēmumi attiecībā uz vismaz šādām jomām:
 - a) procentu likmes izvēles iespēju (automātisko vai uzvedības) izmantošana gan no iestādes, gan no klienta puses, īstenojoties noteiktiem procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenārijiem;
 - b) attieksme pret atlikumu un procentu plūsmu, kas izriet no NMD;
 - c) attieksme pret termiņnoguldījumiem ar pirmstermiņa izņemšanas risku;
 - d) attieksme pret aizdevumiem un aizdevumu saistībām ar fiksētu procentu likmi;

- e) attieksme pret pašu kapitālu iekšējos ekonomiskās vērtības rādītājos;
- f) grāmatvedības metožu ietekme uz IRRBB novērtēšanu un jo īpaši riska ierobežošanas uzskaites efektivitāte, un
- g) diversifikācijas pieņēmumu validācija.

107. Tā kā tirgus apstākļi, konkurences vide un stratēģijas laika gaitā mainās, iestādēm vismaz reizi gadā, bet strauji mainīgu tirgus apstākļu gadījumā – arī biežāk, būtu jāpārskata būtiskie mērīšanas pieņēmumi.

a) Uzvedības pieņēmumi, kas attiecas uz klientu kontiem, kuri ir saistīti ar iegultam klientu izvēles iespējām, saistībā ar IRRBB

108. Izvērtējot izvēles iespēju sekas, iestādēm būtu jāņem vērā:

- (a) procentu likmju scenārija, pamatā esošās ekonomiskās vides un līguma noteikumu iespējamā ietekme uz esošo un turpmāko aizdevumu pirmstermiņa dzēšanas ātrumu. Iestādēm būtu jāņem vērā dažādie aspekti, kas ietekmē iegultās uzvedības izvēles iespējas.
- (b) produktu likmju spēja pielāgoties tirgus procentu likmju izmaiņām.
- (c) atlikumu migrācija starp produktu veidiem, mainoties to iezīmēm, noteikumiem un nosacījumiem.

109. Iestādēm procentu likmes riska pārvaldības sistēmas ietvaros būtu jāizveido politika, ar kuru nosaka kārtību, kādā tiek formulēti un regulāri izvērtēti galvenie pieņēmumi attiecībā uz tādu bilances un ārpusbilances posteņu uzskaiti, kuros ir iegultās izvēles iespējas. Tas nozīmē, ka iestādēm būtu:

- (a) jāidentificē visi būtiskie produkti un posteņi, uz kuriem attiecas iegultās izvēles iespējas, kas varētu ietekmēt vai nu piemēroto procentu likmi, vai attiecīgo atlikumu uzvedības pārcenošanas datumu (pretstatā līguma termiņam);
- (b) jābūt attiecīgām cenas noteikšanas un riska mazināšanas stratēģijām (piemēram, saistībā ar atvasināto instrumentu izmantošanu), lai atbilstoši savai vēlmei uzņemties risku pienācīgi pārvaldītu izvēles iespēju ietekmi, kas var ietvert līgumsodus par pirmstermiņa dzēšanu, kuri klientam jāmaksā kā iespējamo darījuma pirmstermiņa pārtraukšanas izmaksu kompensācija (ja tas ir atļauts);
- (c) jānodrošina, ka galveno uzvedības pieņēmumu modelēšana ir pamatota attiecībā pret pamatā esošajiem vēsturiskajiem datiem un ka tā ir balstīta uz piesardzīgām hipotēzēm;
- (d) jāspēj pierādīt, ka to veiktā modelēšana ir precīza (pārbaudīta, veicot atpakaļejošas pārbaudes, kuru pamatā ir gūtā pieredze);

- (e) politikas un procedūru ietvaros pienācīgi jādokumentē attiecīgie pieņēmumi un jāparedz kārtība, kādā tie tiek pastāvīgi pārskatīti;
 - (f) jāsaprot iestādes riska novērtēšanas rezultātu jutīgums pret šiem pieņēmumiem, tostarp veicot pieņēmumu spriedzes testus un šo testu rezultātus ņemot vērā lēmumos par iekšējā kapitāla sadali, un
 - (g) regulāri jāveic attiecīgo pieņēmumu iekšējā validācija, lai laika gaitā pārbaudītu to stabilitāti un vajadzības gadījumā veiktu korekcijas.
110. Uz finanšu klientu beztermiņa noguldījumiem uzvedības modelēšana būtu jāattiecina tikai tad, ja tie ir operacionāli noguldījumiem LSR deleģētās regulas 27. panta 1. punkta a) apakšpunkta nozīmē.
111. Izņemot regulētos krājnoguldījumus, kas ir minēti KPR 428.f panta 2. punkta a) apakšpunktā, neaprobežojoties ar centralizēti regulētiem noguldījumiem, un noguldījumus, uz kuriem līdzekļu izņemšanas gadījumā attiecas būtiski ekonomiskie vai fiskālie ierobežojumi, nosacītajam uzvedības pārcenošanas termiņam, ko attiecinā uz privātpersonu vai MVU noguldījumiem, nefinanšu klientu korporatīvajiem noguldījumiem un 110. punktā minētajiem operacionālajiem noguldījumiem, kuriem nav konkrēta pārcenošanas termiņa (beztermiņa noguldījumi), nebūtu jābūt ilgākam par vidējo svērto maksimālo pārcenošanas termiņu pieci gadi. Piecu gadu ierobežojums attiecas uz visu šo noguldījumu kopējā portfeļa summu (t. i., pamatsummu un papildu summu) un atsevišķi uz katru valūtu.
112. Procentu likmes riska pārvaldības kontekstā izdarot pieņēmumus par klientu uzvedību attiecībā uz kontiem, kuriem nav noteikta pārcenošanas datuma, iestādēm būtu:
- (a) jāspēj identificēt “pamata” atlikumu, proti, noguldījumus, kuri ir stabili un kuru pārcenošana ir mazticama arī tad, ja procentu likmju vide būtiski mainītos, un/vai citus noguldījumus, kuru ierobežoto elastīgumu pret procentu likmju izmaiņām bankas varētu modelēt.
 - (b) jānodrošina, ka šo noguldījumu modelēšanas pieņēmumi atspoguļo noguldītāju (piemēram, privātpersona vai MVU / korporatīvais klients) un kontu īpašības (piemēram, darījumu konts / ne darījumu konts). Turpinājumā ir sniegts vispārīgs minēto kategoriju apraksts:
 - i. privātpersonu vai MVU darījumu noguldījumi ietver bezprocentu un citus privātpersonu vai MVU noguldījumus, kuru gadījumā atlīdzības komponents neietekmē klienta lēmumu turēt kontā naudas līdzekļus.
 - ii. privātpersonu vai MVU ne darījumu noguldījumi ietver privātpersonu vai MVU noguldījumus (tostarp regulētos), kuru gadījumā atlīdzības komponents ietekmē klienta lēmumu turēt kontā naudas līdzekļus.

- iii. korporatīvie noguldījumi ietver korporatīvo klientu un citu lielo klientu kontus, izņemot starpbanku kontus vai citus pilnībā cenjutīgus kontus.
- (c) jāizvērtē iespējamā migrācija starp noguldījumiem bez konkrēta pārcenošanas datuma un citiem noguldījumiem, kas dažādos procentu likmes scenārijos varētu mainīt galvenos uzvedības modelēšanas pieņēmumus.
- (d) jāizvērtē iespējamie privātpersonu vai MVU noguldījumu pārcenošanas ierobežojumi zemu vai negatīvu procentu likmju vidē un šādu ierobežojumu iespējamā ietekme uz noguldījumu stabilitāti saskaņā ar dažādiem procentu likmes scenārijiem.
- (e) jānodrošina, ka pieņēmumi par pamata un citu modelēto atlikumu samazinājumu ir saprātīgi un atbilstoši, līdzsvarojot ieguvumus no neto procentu ienākumiem ar papildu ekonomiskās vērtības risku, kas ir saistīts ar nākotnes procentu likmes atdeves fiksēšanu attiecībā uz šo finansētu aktīvu atlikumu un iespējamiem negūtiem ienākumiem pieaugošu procentu likmju vidē.
- (f) jāpatur prātā, ka, lai gan statistikas vai kvantitatīvajām metodēm nenoliedzami ir liela nozīme NMD uzvedības pārcenošanas datumu un naudas plūsmas profila noteikšanā, atbilstošu NMD modelēšanas pieņēmumu noteikšanai (t. i., nākotnes perspektīvā) var būt nepieciešama dažādu iestādes ekspertu (piemēram, riska pārvaldības un riska kontroles nodaļas, pārdošanas nodaļas un finanšu līdzekļu pārvaldības nodaļas darbinieku) sadarbība.
- (g) politiku un procedūru ietvaros pienācīgi jādokumentē attiecīgie pieņēmumi un jāparedz kārtība, kādā tie tiek pastāvīgi pārskatīti.
- (h) jāsaprot, kā attiecīgie pieņēmumi ietekmē iestādes izvēlēto riska rādītāju izvaddatus un iekšējā kapitāla sadales lēmumus, tostarp periodiski veicot jutīguma analīzes aprēķinus attiecībā uz galvenajiem parametriem (piemēram, kontos turēto pamata atlikumu īpatsvaru un termiņiem un neto procentu likmi) un rādītājiem, šim nolūkam izmantojot līguma noteikumus, nevis uzvedības pieņēmumus, lai izolētu pieņēmumu ietekmi uz dažādiem IRRBB rādītājiem.
- (i) jāveic spriedzes testi, lai izprastu izvēlēto riska rādītāju jutīgumu pret galveno pieņēmumu izmaiņām, testu rezultātus izmantojot lēmumos par iekšējā kapitāla sadali.

b) Korporatīvās plānošanas pieņēmumi attiecībā uz pašu kapitālu saistībā ar IRRBB

113. Ja iestādes nolemj pieņemt politiku, kas paredzēta, lai stabilizētu ienākumus no pašu kapitāla, tām būtu:

- (a) jāparedz attiecīga metodoloģija, kā noteikt, kuri pašu kapitāla elementi būtu uzskatāmi par šādai rīcībai piemērotiem;
- (b) jānosaka, kāds būtu saprātīgs atbilstīgā pašu kapitāla ieguldījumu termiņa profils, kas līdzsvarotu ieguvumu no ienākumu stabilizācijas, kas izriet no tādu pozīciju izmantošanas,

kurām ir garāks termiņš un fiksēta atdeve, un šo pozīciju ekonomiskās vērtības papildu jutīgumu procentu likmju spriedzes apstākļos un risku, ka procentu likmju pieauguma gadījumā ienākumu rādītāji varētu būt zemāki;

- (c) politiku un procedūru ietvaros pienācīgi jādokumentē attiecīgie pieņēmumi un jāparedz kārtība, kādā tie tiek pastāvīgi pārskatīti;
- (d) jāsaprot, kā izvēlētais termiņa profils ietekmē iestādes izvēlētais riska novērtēšanas rezultātus, tostarp regulāri aprēķinot rādītājus, neietverot pašu kapitālu, lai izolētu termiņa profila ietekmi uz dažādiem IRRBB rādītājiem, un
- (e) jāveic spriedzes testi, lai saprastu riska rādītāju jutīgumu pret izmaiņām galvenajos pieņēmumos attiecībā uz pašu kapitālu, testu rezultātus ņemot vērā lēmumos par iekšējā kapitāla piešķiršanu IRRBB segšanai.

114. Lemjot par ieguldījumu termiņa pieņēmumiem attiecībā uz pašu kapitālu, iestādēm būtu jāizvairās no ienākumu stabilizācijas pozīcijām, kas ievērojami samazina to spēju pielāgoties būtiskām izmaiņām pamatā esošajā ekonomiskajā un darījumdarbības vidē.

115. Ieguldījumu termiņa pieņēmumi, ko izmantoti, lai pārvaldītu ar pašu kapitālu saistītu risku, kas ietekmē dažādos IRRBB rādītājus, būtu jāuzskata par normāla korporatīvās plānošanas cikla daļu, un šādus pieņēmumus nedrīkstētu mainīt tikai tāpēc, lai atspoguļotu izmaiņas iestādes prognozēs par procentu likmju nākotnes izmaiņām. Jebkāda atvasināto instrumentu vai aktīvu portfeļu izmantošana, lai sasniegtu vēlamo ieguldījumu profilu, būtu skaidri jādokumentē un jāreģistrē.

116. Ja iestāde nav noteikusi tiešus pieņēmumus attiecībā uz pašu kapitāla ieguldījuma termiņu vai ir skaidri noteikusi īstermiņa pieņēmumus, iestādei būtu jāpārlicinās, ka tās sistēmas un vadības informācija spēj noteikt izvēlētais pieejas ietekmi uz procentu ienākumu un ekonomiskās vērtības svārstīgumu.

4.4 Neapmierinošas iekšējās sistēmas IRRBB novērtēšanai

117. Saskaņā ar Direktīvas 2013/36/ES 84. panta 3. punktu kompetentās iestādes ir tiesīgas prasīt, lai iestāde izmanto KPD 84. panta 1. punktā minēto standartizēto metodoloģiju, *“ja minētās iestādes īstenotās iekšējās sistēmas minētajā punktā minēto risku novērtēšanai nav apmierinošas”*.

118. Ņemot vērā samērīguma principu, vismaz ievērojot šīs pamatnostādnes, būtu jāievieš apmierinošas iekšējās sistēmas.

119. Konkrētāk, iekšējās sistēmas būtu uzskatāmas par neapmierinošām vismaz šādos gadījumos.

- (a) IMS būtu jāuzskata par neapmierinošu KPD 84.panta 3.punkta nozīmē, ja kompetentās iestādes, izskatot katru gadījumu atsevišķi, secina, ka ieviestās metodes neaptver visus būtiskos procentu likmes riska komponentus (starpības risku, bāzes risku, izvēles iespēju risku) un/vai izmantotie rādītāji pietiekami stabili neatspoguļo visus būtiskos riska aspektus attiecībā uz būtiskiem bankas netirdzniecības portfeļa aktīviem, saistībām un ārpusbilances instrumentiem (piemēram, NMD, aizdevumiem, iespējas līgumiem).

Šo pamatnostādņu I pielikumā ir iekļauts orientējošs IRRBB novērtēšanas metožu saraksts ar norādēm par attiecīgo metožu ierobežojumiem.

Lai nodrošinātu, ka tiek pienācīgi aptverti visi būtiskie procentu likmes riska aspekti, iestādēm, vērtējot savus IRRBB darījumus, nebūtu jāaprobežojas ar I pielikumā minētajām metodēm.

- (b) IMS būtu jāuzskata par neapmierinošu, ja tā netiek pietiekami bieži kalibrēta, ja netiek veiktas atpakaļejošas pārbaudes, ja netiek pārskatīti visi būtiskie parametri un ja vienlaikus netiek nodrošināta pienācīga pārvaldība un atbilstoša dokumentācija, kurā ir ņemts vērā ar attiecīgo darījumdarbības modeli un iestādes darbību saistītā IRRBB veids, mērogs un sarežģītība.

Iestādēm būtu pienācīgi jāievēro šo pamatnostādņu 71.–79.punkta nosacījumi, jo īpaši attiecībā uz pārskatīšanu un validāciju (ievērojot atbilstošu regularitāti, tostarp veicot atpakaļejošas pārbaudes), pārvaldību, riska politikām un kontroles mehānismiem.

4.5 CSRBB identificēšana un novērtēšana

4.5.1 CSRBB tvērums

120. CSRBB veido divi elementi:

- (a) “tirgus kredītriska starpības” (atšķirībā no “specifiskās kredītriska starpības”) ⁸ jeb “kredītriska tirgus cenas” izmaiņas, kas atspoguļo kredītriska prēmijas, ko tirgus dalībnieki vēlas saņemt par noteiktu kredīt kvalitāti⁹;
- (b) “tirgus likviditātes starpības” izmaiņas, kas atspoguļo likviditātes prēmijas, kuras rosina tirgus dalībnieku vēlmi veikt ieguldījumus un palielina ieinteresētu pircēju un pārdevēju skaitu.

⁸ Specifiskā kredītriska starpība atspoguļo specifisko kredītrisku, kas ir saistīts ar konkrētā aizdevuma ņēmēja kredīt kvalitāti (tas atspoguļo arī ar aizdevuma ņēmēja nozari un ģeogrāfisko atrašanās vietu saistīto risku novērtējumu), un konkrētā kredītinstrumenta raksturīgās pazīmes (piemēram, to, vai attiecīgais instruments ir obligācija vai atvasinātais instruments).

⁹ Piemēram, papildu ienesīgums, kas ir jānes parāda instrumentam, kuru ir izdevusi iestāde ar AA reitingu, salīdzinājumā ar bezriskā alternatīvu.

121. CSRBB neietver ietekmi, ko rada novērošanas periodā notikušās kredītkvalitātes izmaiņas (proti, konkrētā darījumu partnera vai instrumenta kredītreitinga paaugstināšanās/pazemināšanās, ko uzskata par migrācijas risku). Iestādes kredītkvalitātes pasliktināšanās nedrīkstētu pozitīvi ietekmēt kredītriska starpības riska rādītājus. Iestādēm, vērtējot CSRBB, būtu jānovērš jebkāda pārklāšanās ar kredīta vērtības korekcijas riska pārvaldības sistēmu.
122. CSRBB neietver ienākumu nenesošus riska darījumus.
123. Vērtējot kredītriska prēmiju un likviditātes prēmiju kustību izmaiņas, iestādes var ņemt vērā aspektus, kas ir specifiski konkrētai valūtai (t. i., EUR, USD utt.), kā būtisku kritēriju tirgus kredītriska starpības un tirgus likviditātes starpības novērtēšanai.
124. Iestādes nedrīkstētu no CSRBB tvēruma jau iepriekš izslēgt netirdzniecības portfeļa instrumentus, tostarp aktīvus, saistības, atvasinātos instrumentus un citus ārpusbilances posteņus, piemēram, kredītsaistības, neatkarīgi no to uzskaites izmantotās grāmatvedības metodes. Instrumentus no attiecīgā tvēruma varētu izslēgt tad, ja tie nav jutīgi pret kredītriska starpības risku, un tādā gadījumā instrumentu izslēgšana būtu pienācīgi jāpamato un jādokumentē. Jebkurā gadījumā iestādēm nevajadzētu izslēgt aktīvus, kas tiek uzskaitīti pēc to patiesās vērtības.
125. Neskarot 12. punktu, novērtējumā iekļauj arī mazus tirdzniecības portfeļa darījumus, kas definēti Regulas (ES) Nr. 575/2013 94. panta 1. punktā, ja vien ar tiem saistīto kredītriska starpības risku neatspoguļo kāds cits riska rādītājs.

4.5.2 CSRBB pārvaldība un stratēģija

126. Iestādes CSRBB stratēģijai, tostarp vēlmei uzņemties CSRBB, būtu jābūt daļai no vispārējās stratēģijas, jo īpaši stratēģiskajiem mērķiem un riska mērķiem, kas vadības struktūrai ir jāapstiprina saskaņā ar Direktīvas 2013/36/ES 88. panta 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunktu.
127. Iestādes vēlme uzņemties CSRBB būtu jāizsaka kā svārstīgas kredītriska starpības ietekme uz dažādiem CSRBB rādītājiem. Iestādēm, kas ir pakļautas būtiskam CSRBB, tas būtu pienācīgi jāatspoguļo, formulējot savu vēlmi uzņemties risku.
128. Piedāvājot jaunus produktus vai darbības veidus, iestādēm būtu jānodrošina, ka ir ieviestas atbilstošas procedūras CSRBB identificēšanai, novērtēšanai un uzraudzībai. Būtu jānodrošina, ka jauno produktu un darbību CSRBB iezīmes ir labi izprastas.
129. Iestādēm, kuras veic konsolidāciju, būtu jānodrošina, ka CSRBB iekšējās pārvaldības kārtība un procesi ir konsekventi un cieši integrēti gan konsolidēti, gan subkonsolidēti.

4.5.3 CSRBB novērtēšanas sistēma un atbildība

130. Ņemot vērā iekšējās pārvaldības kārtību, kas noteikta saskaņā ar Direktīvas 2013/36/ES 74. un 88. pantu, iestādēm saistībā ar CSRBB būtu jānodrošina, ka:
- (a) to vadības struktūra uzņemas galīgo atbildību par pārraudzību attiecībā uz CSRBB pārvaldības sistēmu un sistēmu, kas attiecas uz iestādes vēlmi uzņemties risku, lai tiktu pienācīgi aptverti visi riski. Tomēr vadības struktūra, ievērojot turpmāk 132. punktā minētos nosacījumus, var CSRBB pārvaldību un uzraudzību deleģēt augstākajai vadībai, ekspertiem vai aktīvu un pasīvu pārvaldības komitejai.
 - (b) tās ir izveidojušas CSRBB pārvaldības sistēmu, kurā ir noteiktas skaidras atbildības jomas un kuru veido politika, procesi un iekšējās kontroles mehānismi, tostarp regulāras neatkarīgas sistēmas efektivitātes pārbaudes un izvērtējumi.
 - (c) minētā kārtība, procesi un mehānismi, kas ir paredzēti CSRBB novērtēšanai, ir vispusīgi un samērīgi ar to risku veidu, mērogu un sarežģītību, kas ir saistīti ar attiecīgo darījumdarbības modeli un iestādes darbību.
131. Vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem jo īpaši būtu jāatbild par turpmāko:
- (a) izpratne par CSRBB darījumu būtību un līmeni. Vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka saistībā ar iestādes darījumdarbības stratēģijām pastāv skaidri norādījumi par iestādes vēlmi uzņemties CSRBB;
 - (b) nodrošināšana, ka tiek veiktas atbilstošas darbības, lai novērtētu un uzraudzītu CSRBB, ievērojot apstiprinātās stratēģijas un politiku. Šajā sakarībā vadības struktūra vai tās pārstāvji atbild par to, lai:
 - i. tiktu izveidotas sistēmas un noteikti standarti CSRBB uzraudzībai, pozīciju vērtības noteikšanai un rezultātu novērtēšanai, tostarp procedūras satricinājumu, parametru un spriedzes scenāriju, kā arī galveno iestādes CSRBB analīzes pamatā esošo pieņēmumu aktualizēšanai;
 - ii. tiktu noteikts vispusīgs CSRBB ziņošanas un pārskatīšanas process, un
 - iii. tiktu noteikti efektīvi iekšējās kontroles mehānismi un izveidotas vadības informācijas sistēmas (VIS);
 - (c) būtisku CSRBB uzņemšanās iniciatīvu apstiprināšana pirms to īstenošanas. Pozīcijas, kas ir saistītas ar iekšēju riska pārvedumu starp tirdzniecības portfeli un netirdzniecības portfeli, būtu pienācīgi jādokumentē;
 - (d) CSRBB pārvaldības politikas un procedūru apstiprināšanas, īstenošanas un pārskatīšanas pārraudzība. Par iestādes CSRBB darījumu līmeni un izmaiņām būtu regulāri jāinformē vadības struktūra;

- (e) nodrošināšana, ka CSRBB novērtēšanas metožu validācija un attiecīgā modeļa riska novērtēšana ir iekļauta oficiālā politikas procesā, kas būtu jāpārskata un jāapstiprina vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem;
 - (f) izpratne par pārstāvju darbību CSRBB uzraudzības un kontroles jomā un pārstāvju darbības novērtēšana atbilstoši vadības struktūras apstiprinātajai politikai, pamatojoties uz regulāru savlaicīgas un pietiekami detalizētas informācijas izvērtēšanu;
 - (g) izpratne par iestādes CSRBB stratēģijas ietekmi un tās iespējamo saikni ar tirgus, likviditātes, kredīta un operacionālo risku, tomēr neprasot, lai visi vadības struktūras locekļi būtu šīs jomas lietpratēji. Dažu locekļu tehniskajām zināšanām būtu jābūt pietiekamām, lai apšaubītu un apstrīdētu vadības struktūrai adresētos ziņojumus. Iestādei būtu jānosaka, ka vadības struktūras locekļi ir atbildīgi par to, lai augstākā vadība būtu pietiekami kompetenta, lai izprastu CSRBB, un par to, lai CSRBB pārvaldībai tiktu piešķirti pienācīgi resursi.
132. Iestādēm būtu jābūt noteiktai deleģēšanas kārtībai un procedūrām gadījumiem, kad vadības struktūra kādam deleģē CSRBB novērtēšanu vai uzraudzību, tostarp, bet ne tikai:
- (a) vadības struktūrai būtu jāidentificē personas vai komitejas, kurām tiek deleģēti vadības struktūras pienākumi saistībā ar CSRBB politikas un prakses izstrādāšanu, piemēram, augstākā vadība, eksperti vai ALCO, un skaidri jānosaka šo personu vai komiteju mērķi;
 - (b) vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka riska pārvaldības procesā atbildība ir pienācīgi nodalīta. CSRBB identificēšanas, novērtēšanas, uzraudzības un kontroles struktūrām būtu jābūt skaidri noteiktiem pienākumiem, tām būtu jābūt neatkarīgām no struktūrām, kas uzņemas CSRBB, un tām par CSRBB darījumiem būtu jāziņo tieši vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem;
 - (c) iestādei būtu jānodrošina, ka vadības struktūras pārstāvjiem ir skaidras pilnvaras attiecībā pret struktūrvienībām, kas ir atbildīgas par CSRBB uzņemšanos. Būtu jābūt skaidram saziņas kanālam, pa kuru šīm struktūrvienībām tiek nodoti pārstāvju norādījumi, un
 - (d) vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka iestādes struktūra ļauj tās pārstāvjiem pildīt savus pienākumus un atvieglo efektīvu lēmumu pieņemšanu un pārvaldību. Šajā sakarībā ALCO vai ekvivalentai struktūrai būtu jāriko regulāras sanāksmes un tās sastāvā būtu jābūt pārstāvētām visām svarīgākajām nodaļām, kas ir saistītas ar CSRBB. Vadības struktūrai būtu jāveicina CSRBB pārvaldības procesa apspriešana gan starp tās locekļiem un pārstāvjiem, gan starp pārstāvjiem un citām personām iestādē. Visbeidzot vadības struktūrai būtu jānodrošina, ka regulāra saziņa starp riska pārvaldības un stratēģiskās plānošanas jomā strādājošajiem atvieglo no turpmākās darījumdarbības izrietošo risku uzraudzību.

4.5.4 CSRBB politikas, procesi un kontroles

Riska politikas un procesi

133. Vadības struktūrai, pamatojoties uz vispārējo CSRBB stratēģiju, būtu jāpieņem stabilas riska politikas, procesi un sistēmas, ar ko būtu jānodrošina, ka:
- (a) tiek noteikta CSRBB novērtēšanas un uzraudzības scenāriju atjaunināšanas kārtība;
 - (b) mērīšanas pieeja un atbilstošie pieņēmumi CSRBB novērtēšanai un uzraudzībai ir atbilstoši un samērīgi;
 - (c) izmantoto modeļu pieņēmumi tiek regulāri pārskatīti un, ja nepieciešams, grozīti;
 - (d) ir noteikti standarti pozīciju novērtēšanai un rezultātu mērīšanai;
 - (e) ir noteiktas pilnvaras un atbildība par CSRBB darījumu pārvaldību.
134. Politikām būtu jābūt pietiekami pamatotām, stabilām un pienācīgi dokumentētām, un tām būtu jāaptver visi CSRBB komponenti, kas ir būtiski, ņemot vērā iestādes konkrētos apstākļus. Neskarot samērīguma principu, CSRBB politikās būtu jāiekļauj:
- (a) jēdzienu “tirdzniecības portfelis” un “netirdzniecības portfelis” nošķiršana. Iekšējā riska pārvedumu starp tirdzniecības portfeli un netirdzniecības portfeli būtu pienācīgi jādokumentē un jāuzrauga;
 - (b) norādījumi par iekšējiem CSRBB aprēķiniem izmantojamo kredītriska starpības satricinājumu apmēru un formu.
135. Lai nodrošinātu, ka iestādes CSRBB pārvaldības politikas un procedūras arvien ir atbilstošas un pamatotas, vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem būtu jāpārskata CSRBB pārvaldības politika un procedūras, ņemot vērā regulāro ziņojumu rezultātus.
136. Vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem būtu jānodrošina, ka ar CSRBB saistītās analīzes un riska pārvaldības darbības veic pietiekams un kompetents personāls, kam ir tehniskās zināšanas un pieredze, kas atbilst iestādes darbības būtībai un mērogam.

Iekšējās kontroles mehānismi

137. Saistībā ar CSRBB kontroles politikām un procedūrām iestādēm būtu jābūt attiecīgiem apstiprināšanas procesiem, pārbaudes procedūrām un citiem mehānismiem, kas paredzēti tam, lai gūtu pamatotu pārliecību par to, ka riska pārvaldības mērķi tiek sasniegti.
138. Iestādēm būtu jānodrošina, ka to CSRBB identificēšanas, novērtēšanas, uzraudzības un kontroles procesus regulāri pārskata neatkarīga revīzijas struktūra, kas var būt iekšējais vai pieaicinātais revidents. Šādos gadījumos iekšējā vai pieaicinātā revidenta, vai citu līdzvērtīgu neatkarīgu personu izstrādātie ziņojumi būtu jādara pieejami attiecīgajām kompetentajām iestādēm.

CSRBB IT sistēma un datu kvalitāte

139. IT sistēmām un lietojumprogrammām, ko iestāde izmanto, lai veiktu, apstrādātu un reģistrētu darījumus, identificētu, novērtētu un apkopotu CSRBB darījumus, kā arī sagatavotu ziņojumus, būtu jāspēj nodrošināt precīzu un savlaicīgu CSRBB pārvaldību. Proti, šīm sistēmām:

- (a) būtu jāaptver kredītriska starpības dati par visiem iestādes CSRBB darījumiem. Tam būtu jāpalīdz iestādei identificēt, novērtēt un apkopot galvenos CSRBB avotus, šim nolūkam izmantojot riska mērīšanas sistēmu;
- (b) būtu jāspēj pilnībā un skaidri reģistrēt visus iestādes darījumus, ņemot vērā attiecīgo darījumu CSRBB iezīmes;
- (c) būtu jābūt pielāgotām ar CSRBB saistīto darījumu skaitam un sarežģītībai;
- (d) būtu jābūt pietiekami elastīgām, lai tās varētu pielāgot pietiekami daudziem CSRBB satricinājuma un spriedzes scenārijiem un jebkādiem papildu scenārijiem;
- (e) būtu jāļauj iestādēm pilnībā izmērīt, novērtēt un uzraudzīt atsevišķu darījumu ietekmi uz kopējo riska līmeni, un
- (f) būtu jāspēj aprēķināt CSRBB rādītājus.

140. IT sistēmai būtu jāspēj reģistrēt produktu iezīmes, kas ir saistītas ar kredītriska starpības risku.

141. Sistēmām, kas tiek izmantotas CSRBB mērīšanai, būtu jāspēj fiksēt visu produktu CSRBB iezīmes.

142. Riska rādītāju pamatā būtu jābūt ticamiem tirgus un iekšējiem datiem. Iestādēm būtu rūpīgi jāpārbauda to ārējo informācijas avotu kvalitāte, kas tiek izmantoti, lai izveidotu kredītriska starpības vēsturisko datu bāzes, kā arī regularitāte, ar kādu datu bāzes tiek atjauninātas.

143. Lai nodrošinātu augstu datu kvalitāti, iestādēm būtu jāveic atbilstošas procedūras, ar ko nodrošina IT sistēmā ievadīto datu pareizību. Datu ievadei būtu jābūt iespējami automatizētai, lai samazinātu administratīvās kļūdas, un datu kartējums būtu periodiski jāpārskata un jātestē, salīdzinot to ar apstiprinātu modeļa versiju. Papildus tam būtu jābūt pietiekamai dokumentācijai attiecībā uz galvenajiem iestādes riska novērtēšanas procesā izmantotajiem datu avotiem. Iestādēm būtu jāparedz atbilstoši mehānismi, lai pārlicinātos par apkopošanas procesa pareizību un modeļa rezultātu ticamību. Šiem mehānismiem būtu jāapstiprina datu precizitāte un ticamība.

Iekšējo ziņojumu sniegšana

144. Iestāžu iekšējām riska ziņojumu sniegšanas sistēmām būtu jānodrošina savlaicīga, precīza un vispusīga informācija par attiecīgo iestāžu CSRBB darījumiem. Iekšējie ziņojumi būtu jāsniedz ne retāk kā reizi ceturksnī.

145. Iekšējie ziņojumi ar nepieciešamajā līmenī (pēc konsolidācijas pakāpes) apkopotu informāciju būtu jāiesniedz vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem, un tie būtu regulāri jāpārskata. Ziņojumos ietvertās informācijas līmenim būtu jāatbilst konkrētajam vadības līmenim (piemēram, vadības struktūrai, augstākajai vadībai), kā arī konkrētajai iestādes un ekonomiskās vides situācijai.
146. CSRBB ziņojumos būtu jāsniedz apkopota informācija, kā arī pietiekami papildu dati, lai vadības struktūra vai tās pārstāvji spētu novērtēt iestādes jutīgumu pret tirgus apstākļu un citu būtisku riska faktoru izmaiņām. Ziņojumos būtu jāatspoguļo iestādes riska profila un ekonomiskās vides izmaiņas, kā arī jāsalīdzina aktuālā riska darījumu vērtība ar politikas ierobežojumiem.
147. CSRBB ziņojumos būtu regulāri jāiekļauj modeļu pārskatīšanas un revīzijas rezultāti, kā arī iepriekšējo prognožu vai riska aplēšu salīdzinājumi ar faktiskajiem rezultātiem, lai iegūtu informāciju par iespējamajiem modelēšanas trūkumiem. Būtu skaidri jāidentificē portfeļi, uz kuriem varētu attiekties būtiskas tirgus vērtības izmaiņas, un attiecīgā ietekme būtu jāuzrauga iestādes VIS un jāpārtrauc tāpat kā citi tirgus riskam pakļauti portfeļi.
148. Lai gan vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem sagatavoto ziņojumu veidi var atšķirties atkarībā no iestādes portfeļa sastāva, tajos, ņemot vērā 146. un 147. punktu, būtu jāiekļauj:
- (a) pārskats par iestādes kopējiem CSRBB darījumiem dažādo CSRBB rādītāju izteiksmē. Būtu jāidentificē un jāraksturo aktīvi, saistības un ārpusbilances riska darījumi un stratēģijas, kas nosaka CSRBB līmeni un attīstības virzienu, un
 - (b) galvenie modelēšanas pieņēmumi.
149. Pamatojoties uz šiem ziņojumiem, vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem būtu jāspēj novērtēt iestādes jutīgumu pret tirgus apstākļu un citu būtisku riska faktoru izmaiņām, jo īpaši attiecībā uz portfeļiem, kas varētu tikt pakļauti būtiskām tirgus vērtības izmaiņām.
150. Iekšējai mērīšanas sistēmai ziņojumi būtu jāgatavo tādā formātā, kas ļautu dažādiem iestādes vadības līmeņiem tos viegli saprast un savlaicīgi pieņemt attiecīgus lēmumus. Ziņojumiem būtu jāveido pamats regulārai uzraudzībai attiecībā uz to, vai iestāde darbojas saskaņā ar savu stratēģiju.

Modeļu pārvaldība

151. Iestādēm būtu jānodrošina, ka CSRBB novērtēšanas metožu validācija (attiecīgās metodes būtu jāpārskata un jāvalidē neatkarīgi no to izstrādes) un attiecīgā modeļa riska novērtēšana ir iekļauta oficiālā politikas procesā, kas būtu jāpārskata un jāapstiprina vadības struktūrai vai tās pārstāvjiem. Šai politikai būtu jābūt integrētai modeļa riska pārvaldības procesos, un tajā būtu jānosaka:
- (a) vadības uzdevumi, norādot, kas ir atbildīgs par modeļu izstrādi, validēšanu, dokumentēšanu, ieviešanu un izmantošanu, un

- (b) atbildība par modeļu pārraudzību, kā arī atbilstošā politika, tostarp attiecībā uz sākotnējo un pastāvīgo validācijas procedūru izstrādi, rezultātu izvērtēšanu, apstiprināšanu, versiju kontroli, izņēmumiem, eskalācijas, grozīšanas un pārtraukšanas procesiem.

4.6 CSRBB uzraudzība

4.6.1 Vispārējā pieeja CSRBB uzraudzībai

152. Iestādēm būtu jāievieš stabilas iekšējās riska mērīšanas sistēmas (IMS), kuras aptver visus CSRBB komponentus un avotus, kas ir būtiski, ņemot vērā iestādes darījumdarbības modeli.
153. Iestādēm savi CSRBB riska darījumi būtu jāuzrauga, ņemot vērā to, kā varētu mainīties dažādie CSRBB rādītāji. Iestādēm būtu jāizmanto dažādo pieeju savstarpēji papildinošās īpašības, lai īstermiņā un ilgtermiņā pienācīgi atspoguļotu CSRBB sarežģīto būtību. Iestādēm jā īpaši būtu jāvērtē un jāuzrauga i) galveno modelēšanas pieņēmumu kopējā ietekme uz dažādiem CSRBB rādītājiem un ii) netirdzniecības portfeļa atvasināto instrumentu CSRBB, ja tam ir nozīme, ņemot vērā iestādes darījumdarbības modeli.

4.6.2 CSRBB uzraudzības metodes

154. Iestādēm būtu jāizstrādā un jāizmanto savi pieņēmumi un aprēķina metodes CSRBB novērtēšanai. Izvēlētajai riska novērtēšanas metodikai būtu jāatbilst konkrētās bankas sarežģītībai.
155. Iestādei būtu pilnībā jāizprot katra izmantotā kvantitatīvā instrumenta un modeļa ierobežojumi, un šie ierobežojumi būtu jāņem vērā CSRBB pārvaldības procesā. Novērtējot CSRBB, iestādēm būtu jāapzinās riski, kas var rasties, veicot netirdzniecības portfeļa darījumu grāmatvedības uzskaiti.
156. Piemērojot praksē 120. punktu, iestādes samērīguma labad var izņēmuma kārtā CSRBB uzraudzībā iekļaut arī specifiskās kredītriska starpības komponentus, ja vien tās nodrošina, ka attiecīgie rādītāji tādā gadījumā uzrāda piesardzīgākus rezultātus.

4.6.3 CSRBB uzraudzības pieņēmumi

157. Vērtējot CSRBB, iestādēm būtu pilnībā jāizprot un jādokumentē galvenie modelēšanas pieņēmumi. Šie pieņēmumi būtu jāsaista ar darījumdarbības stratēģiju, un tie būtu regulāri jātestē.
158. Iestādēm būtu jāņem vērā tas, kā CSRBB novērtēšanu ietekmē izmantotās grāmatvedības metodes, jo īpaši attiecībā uz neto procentu ienākumu rādītājiem, ņemot vērā tirgus vērtības izmaiņas.
159. Ja diversifikācijas pieņēmumu uzticamība un stabilitāte ir atbilstoši validēta un dokumentēta, var būt iespējama diversifikācija starp CSRBB un IRRBB. Ar tādu pašu nosacījumu var būt iespējams izvirzīt pieņēmumus par diversifikāciju starp CSRBB un citiem riskiem.

Diversifikācijas ietekme būtu jāvērtē pietiekami piesardzīgi, lai varētu pieņemt, ka tā būs pietiekami stabila arī ekonomikas lejupslīdes gadījumā un tirgus apstākļos, kas nelabvēlīgi ietekmē iestādes darbību un riska struktūru. Jebkurā gadījumā iestādēm CSRBB un citi riski (tostarp IRRBB) būtu jāvērtē atsevišķi.

160. Tā kā tirgus apstākļi, konkurences vide un stratēģijas laika gaitā mainās, iestādēm vismaz reizi gadā, bet strauji mainīgu tirgus apstākļu gadījumā – arī biežāk, būtu jāpārskata būtiskie vērtēšanas pieņēmumi.

161. CSRBB pārvaldības un uzraudzības nolūkos iestādēm būtu jā sagatavo pārdomāta dokumentācija, lai pamatotu savus politikas pieņēmumus un procedūras, un jāparedz atbilstošs process to pārskatīšanai. Saistībā ar CSRBB iestādēm būtu jāsaprot, kādu ietekmi rada izvēlētajās ieguldījumu stratēģijas, kas ir saistītas ar CSRBB.

I pielikums – IRRBB novērtēšanas metodes (orientējošs saraksts)

Naudas plūsmas modelēšana	Rādītājs	Apraksts	Aptvertie riski	Rādītāja ierobežojumi
Beznosacījumu naudas plūsma (tiek pieņemts, ka konkrētais procentu likmes scenārijs neietekmē naudas plūsmas laika grafiku)	Neto procentu ienākumu rādītāji: <ul style="list-style-type: none"> • Starpības analīze: pārcenošanas starpība • Uzsvars uz neto procentu ienākumu (NII) komponentu: NII izmaiņas 	Starpības analīzē visi attiecīgie instrumenti, kurus ietekmē procentu likme, tiek iedalīti iepriekš noteiktos laika intervālos atkarībā no to pārcenošanas datuma vai termiņa, ko vai nu nosaka līgumā, vai pamato ar uzvedības pieņēmumiem. Ar to aprēķina katra laika intervāla neto pozīciju ("starpību"). Ar to aptuveni aplēš neto procentu likmes ienākumu izmaiņas, ko rada ienesīguma līknes pārvirze, sareizinot katru neto pozīciju ar attiecīgajām procentu likmes izmaiņām.	Starpības risks (tikai paralēls risks)	<ul style="list-style-type: none"> • Šis rādītājs tikai lineāri aptuveni atbilst starpības riskam. • Tas balstās uz pieņēmumu, ka visas pozīcijas noteiktā laika intervālā beidzas vai pārcenojas vienlaicīgi. • Tas nemēra bāzes un izvēles iespēju riskus.
	Ekonomiskā vērtība: <ul style="list-style-type: none"> • Ilguma analīze: modificētais ilgums / pašu kapitāla PV01 	Modificētais ilgums aptuveni atspoguļo relatīvās izmaiņas finanšu instrumenta tīrā pašreizējā vērtībā, ko izraisījusi ienesīguma līknes margināla paralēla pārvirze par vienu procentpunktu. <i>Pašu kapitāla modificētais ilgums</i> mēra iestādes riska darījumus ar starpības risku tās netirdzniecības portfelī. <i>Pašu kapitāla PV01</i> atvasina no pašu kapitāla modificētā ilguma, un tas mēra absolūtās pašu kapitāla vērtības izmaiņas, ko izraisa ienesīguma līknes paralēla pārvirze par vienu bāzes punktu (0,01 %). Sākumpunkts ir visu procentu likmju jutīgo instrumentu naudas plūsmu iedalīšana laika intervālos. Katram instrumentu veidam tiek izvēlēta attiecīga ienesīguma līkne. Katra instrumenta modificēto ilgumu aprēķina no	Starpības risks (tikai paralēls risks)	<ul style="list-style-type: none"> • Rādītājs attiecas tikai uz ienesīguma līknes marginālajām pārvirzēm. Ja pastāv izliekumi, tas var pārāk zemu novērtēt lielāku procentu likmes izmaiņu ietekmi. • Tas attiecas tikai uz ienesīguma līknes paralēlajām pārvirzēm. • Tas nemēra izvēles iespēju risku un ne vairāk kā daļēji aptver bāzes risku.

Naudas plūsmas modelēšana	Rādītājs	Apraksts	Aptvertie riski	Rādītāja ierobežojumi
		<p>tā tīras pašreizējās vērtības izmaiņām, kuras izraisa ienesīguma līknes paralēla pārvirze par vienu procentpunktu. Pašu kapitāla modificēto ilgumu nosaka, aktīvu modificēto ilgumu aktīvu dalījuma dalot ar pašu kapitālu, atņemot saistību modificēto ilgumu saistību dalījumā, kas dalīts ar pašu kapitālu.</p> <p>Pašu kapitāla PV01 tiek iegūts, reizinot pašu kapitāla modificēto ilgumu ar pašu kapitāla vērtību (t. i., aktīvi mīnus saistības) un dalot ar 10 000, lai iegūtu bāzes punkta vērtības izmaiņas.</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> • daļējs modificētais ilgums / daļējs PV01 	<p>Instrumenta daļēji modificēto ilgumu konkrētā laika intervālā aprēķina tāpat kā iepriekš modificēto ilgumu, izņemot tādējādi, ka paralēli tiek pārvirzīta nevis visa ienesīguma līkne, bet gan tikai laika intervālam atbilstošais ienesīguma līknes segments. Šie daļējie rādītāji liecina par bankas portfeļa tirgus vērtības jutīgumu uz ienesīguma līknes marginālajām pārvirzēm konkrētos termiņa segmentos. Katra laika intervāla daļējam rādījumam var piemērot atšķirīga lieluma paralēlo pārvirzi tā, lai varētu tikt aprēķināta ienesīguma līknes formas izmaiņu ietekme uz visu portfeli.</p>	<p>Starpības risks (paralēls un neparalēls risks)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Šis rādītājs attiecas tikai uz marginālajām procentu likmes izmaiņām. Ja pastāv izliekums, rādītājs var pārāk zemu novērtēt lielāku procentu likmes izmaiņu ietekmi. • Tas nemēra bāzes un izvēles iespēju riskus.
<p>No procentu likmes scenārija pilnīgi vai daļēji atkarīgas naudas plūsmas (tiek pieņemts, ka iespējas līgumu,</p>	<p>Neto procentu ienākumu rādītāji: Uzsvars uz neto procentu ienākumu (NII) komponentu: • NII izmaiņas</p>	<p>NII izmaiņas ir uz ienākumu balstīts rādītājs, kas mēra pēkšņu vai pakāpenisku procentu likmes izmaiņu izraisītas neto procentu ieņēmumu izmaiņas konkrētā termiņā (parasti 1–5 gados).</p> <p>Sākumpunkts ir visu procentu likmju jutīgo instrumentu naudas plūsmu kartēšana atbilstoši (granulāriem) laika intervāliem (vai sarežģītākās sistēmās – izmantojot precīzus atsevišķu pozīciju pārcenošanas datumus).</p>	<p>Starpības risks (paralēls un neparalēls), bāzes risks un, ja visas naudas plūsmas ir atkarīgas no modelētā scenārija, arī izvēles iespēju risks</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rezultātu jutīgums pret modelēšanas un uzvedības pieņēmumiem. • Sarežģītība.

Naudas plūsmas modelēšana	Rādītājs	Apraksts	Aptvertie riski	Rādītāja ierobežojumi
instrumentu ar iegultām vai tiešām izveles iespējām un – sarežģītākas pieejas gadījumā – instrumentu, kuru termiņš ir atkarīgs no klientu uzvedības, naudas plūsmas <i>laika grafiks</i> tiek modelēts atkarībā no procentu likmes scenārija)	Ekonomiskā vērtība: Uzsvars uz pašu kapitāla ekonomisko vērtību (EVE)	<p>Aprēķinu pamatscenārijs atspoguļo iestādes pašreizējo korporatīvo plānu, lai prognozētu turpmāko darījumu apmēru, cenas un pārcenošanas datumus. Procentu likmes, ko izmanto nākotnes naudas plūsmas aprēķināšanai pamatscenārijā, iegūst no dažādu instrumentu nākotnes procentu likmēm, attiecīgajām starpībām vai tirgus prognozētajām likmēm.</p> <p>Izvērtējot iespējamo NII izmaiņu apmēru, bankas izmanto pieņēmumus un modeļus, lai prognozētu procentu likmju izmaiņas, esošo aktīvu, saistību un ārpusbilances posteņu termiņa iestāšanos, kā arī to iespējamo aizvietošanu.</p> <p>Uz neto procentu ienākumiem balstītus rādītājus var iedalīt atkarībā no turpmākās naudas plūsmas aprēķinu sarežģītības: vienkāršos <i>vērtības samazināšanās modeļos</i> tiek pieņemts, ka esošie aktīvi un saistības savu termiņu sasniedz bez aizvietošanas; <i>nemainīgas bilances modeļos</i> tiek pieņemts, ka aktīvi un saistības, kuriem iestājas termiņš, tiek aizvietoti ar identiskiem instrumentiem; savukārt <i>sarežģītākajos dinamiskās naudas plūsmas modeļos</i> tiek atspoguļots tas, kā uzņēmumu reakcija uz atšķirīgu procentu likmju vidi ietekmē bankas portfeļa lielumu un sastāvu.</p> <p>Visus uz ienākumu balstītus rādītājus var izmantot scenārijā vai stohastiskajā analizē. Riskam pakļautā ienākumi (EaR) ir pēdējā gadījuma piemērs, kas mēra maksimālo NII izmaiņu pie noteikta ticamības līmeņa.</p>	Starpības risks (paralēls un neparalēls), bāzes risks un, ja <i>visas</i> naudas plūsmas ir atkarīgas no	<ul style="list-style-type: none"> • Rezultātu jutīgums pret modelēšanas un uzvedības pieņēmumiem.

Naudas plūsmas modelēšana	Rādītājs	Apraksts	Aptvertie riski	Rādītāja ierobežojumi
	<ul style="list-style-type: none"> EVE izmaiņas 	<p>pašreizējās vērtības izmaiņas, pieņemot, ka tiek iziets no visām bankas portfeļa pozīcijām.</p> <p>Procentu likmes risku var izvērtēt pēc ΔEVE pie konkrētiem procentu likmes scenārijiem vai pēc ΔEVE izkliedes, izmantojot Montekarlo vai vēsturiskās simulācijas. Riskam pakļautā ekonomiskā vērtība (EVAR) ir pēdējā gadījuma piemērs, kas mēra maksimālo pašu kapitāla vērtības izmaiņu pie noteikta ticamības līmeņa.</p>	<p>modelētā scenārija, arī izvēles iespēju risks</p>	<ul style="list-style-type: none"> Stohastiski rādītāji, kas piemēro sadales pieņēmumus, var neaptvert mazvarbūtīgus riskus un nelinearitāti. Pilnas atkārtotas novērtēšanas Montekarlo pieejas ir aprēķinu ziņā sarežģītas un var būt grūti izprotamas ("melnā kaste"). Sarežģītība.

II pielikums – IRRBB mērīšanas sarežģītības matrice

Iestādēm savos riska rādītājos ir jāpiemēro vismaz tāds sarežģītības līmenis, kas atbilstoši to iedalījumam SREP pamatnostādņu izpratnē redzams turpmāk ievietotajā tabulā. Ja iestādes darījumdarbības modeļa komplikētība vai tvērums ir būtisks, iestādei neatkarīgi no tās lieluma ir jāpiemēro un jāīsteno riska rādītāji, kas atbilst tās konkrētajam darījumdarbības modelim un pienācīgi novērtē visu veidu jutīgumu. Pienācīgi jānovērtē visi būtiskie jutīgumi pret procentu likmes izmaiņām, tostarp jutīgums pret uzvedības pieņēmumiem.

Iestādēm, kas piedāvā finanšu produktus, kuri satur iegultus izvēles iespējas, ir jāizmanto mērīšanas sistēmas, ar ko var atbilstoši novērtēt izvēles iespēju atkarību no procentu likmes izmaiņām. Iestādēm ar produktiem, kas klientiem nodrošina uzvedības izvēli, ir jāizmanto atbilstošas nosacītas naudas plūsmas modelēšanas pieejas, lai noteiktu IRRBB attiecībā pret klientu paradumu izmaiņām, kas varētu rasties dažādos procentu likmes spriedzes scenārijos.

Četras kategorijas, kas minētas turpmāk ievietotajā sarežģītības tabulā, atspoguļo iestāžu iedalījumu EBI SREP pamatnostādņēs. Dažādās kategorijas atspoguļo dažādo iestāžu izmēru, struktūru, to darbības būtību, darbības jomu un sarežģītību. 1. kategorija atbilst vissarežģītākajām iestādēm.

IRRBB rādītājs un modelēšana

Provizoriskas uzraudzības sagaidāmie rezultāti attiecībā uz IRRBB rādītāju un modelēšanu, ņemot vērā iestādes sarežģītības kategoriju

Naudas plūsmas modelēšana	Rādītājs	4. kategorijas iestāde	3. kategorijas iestāde	2. kategorijas iestāde	1. kategorijas iestāde
<p>Beznosacījumu naudas plūsma (tiek pieņemts, ka konkrētais procentu likmes scenārijs neietekmē naudas plūsmas <i>laika grafiku</i>)</p>	<p>Neto procentu ienākumu rādītāji: Starpības analīze:</p> <ul style="list-style-type: none"> pārcenošanas starpība 	<p>Laika intervāli, kas ieteikti 2016. gada aprīļa Bāzeles Banku uzraudzības komitejas standartos "Procentu likmes riska pārvaldības un uzraudzības principi bankas portfelī ("BCBS standarti").</p>	<p>BCBS standartos ieteiktie laika intervāli, daļēja ilguma svēruma piemērošana. Standarta satricinājumu un citu procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana (sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu). Ienesīguma līknes modelis ar laika intervāliem atbilstošiem beigu termiņiem.</p>	<p>[Starpība ir balstīta uz bankas portfeļa izmēru un sastāva attīstību, darījumdarbībai reaģējot uz atšķirīgām procentu likmju vidēm. Ieskaitot paredzētās komerciālās rezerves atbilstoši procentu likmes scenārijam (sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu).]</p>	<p>[Daļēju ilgumu aprēķina katram darījumam un laika intervālam. Standarta un citu procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana (sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu). Ienesīguma līknes modelis ar laika intervāliem atbilstošiem beigu termiņiem.]</p>
	<p>Ekonomiskā vērtība: Ilguma analīze:</p> <ul style="list-style-type: none"> modificētais ilgums / pašu kapitāla PV01 daļējs modificētais ilgums / daļējs PV01 	<p>BCBS standartos ieteiktie laika intervāli. Standarta satricinājuma piemērošana. Ienesīguma līknes modelis ar laika intervāliem atbilstošiem beigu termiņiem.</p>	<p>BCBS standartos ieteiktie laika intervāli, daļēja ilguma svēruma piemērošana. Standarta satricinājumu un citu procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana (sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu). Ienesīguma līknes modelis ar laika intervāliem atbilstošiem beigu termiņiem.</p>	<p>[Daļēju ilgumu aprēķina katram instrumentu veidam un laika intervālam. Standarta un citu procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana (sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu). Ienesīguma līknes modelis ar laika intervāliem atbilstošiem beigu termiņiem.]</p>	<p>[Daļēju ilgumu aprēķina katram darījumam un laika intervālam. Standarta un citu procentu likmju satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana (sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu). Ienesīguma līknes modelis ar laika intervāliem atbilstošiem beigu termiņiem.]</p>

IRRBB rādītājs un modelēšana

Provizoriskas uzraudzības sagaidāmie rezultāti attiecībā uz IRRBB rādītāju un modelēšanu, ņemot vērā iestādes sarežģītības kategoriju

<p>No procentu likmes scenārija pilnīgi vai daļēji atkarīgas naudas plūsmas (iespējas līgumu, instrumentu ar iegultām vai tiešām izvēles iespējām un – sarežģītākas pieejas gadījumā – instrumentu, kuru termiņš ir atkarīgs no klientu uzvedības, naudas plūsmas <i>laika grafiks</i> tiek modelēts atkarībā no procentu likmes scenārija)</p>	<p>Neto procentu ienākumu rādītāji: •Neto procentu ieņēmumi (NII)</p>	<p>Standarta satricinājumi, ko piemēro ienākumim nemainīgā bilancē. Pamatojoties uz BCBS standartos ieteiktajiem laika intervāliem.</p>	<p>lenesīguma liknes standarta un citi procentu likmes satricinājuma un spriedzes scenāriji (<i>sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu</i>), ko piemēro ienākumiem, atspoguļojot nemainīgo bilanci vai vienkāršus pieņēmumus par turpmāko darījumdarbības attīstību.</p>	<p>Standarta un citi procentu likmes un scenāriji un spriedzes scenāriji ienesīguma liknei un atsevišķi galvenajām tirdzniecības likmēm (<i>sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu</i>), ko piemēro darījumdarbības plānā vai nemainīgajā bilancē prognozētajiem ienākumiem. Ieskaitot paredzētās komerciālās rezerves atbilstoši procentu likmes scenārijam (<i>sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu</i>).</p>	<p>Visaptveroši procentu likmes un spriedzes scenāriji, kas apvieno ienesīguma liknes pārvirzes ar bāzes un kredītriska starpību izmaiņām, kā arī izmaiņām klientu uzvedībā, piemēro, lai prognozētu darījumdarbības apjomu un ienākumus, lai noteiktu atšķirības salīdzinājumā ar tā pamatā esošo darījumdarbības plānu. Ieskaitot paredzētās komerciālās rezerves atbilstoši procentu likmes scenārijam (<i>sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu</i>).</p>
<p>Ekonomiskā vērtība: •Pašu kapitāla ekonomiskā vērtība (EVE)</p>	<p>lenesīguma liknes standarta satricinājumu un citu procentu likmes satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana (<i>sk. 4.3. iedaļu par IRRBB novērtēšanu</i>), izmantojot BCBS standartos ieteiktos laika intervālus; ienesīguma liknes termiņi atbilst laika intervāliem.</p>	<p>Aprēķins veikts, pamatojoties uz naudas plūsmu. Standarta un citu procentu likmes satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana ienesīguma liknei un atsevišķi galvenajām tirdzniecības likmēm</p>	<p>Aprēķins veikts, pamatojoties uz naudas plūsmu. Standarta un citu procentu likmes satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana ienesīguma liknei un atsevišķi galvenajām tirdzniecības likmēm</p>	<p>Aprēķins veikts, pamatojoties uz naudas plūsmu. Standarta un citu procentu likmes satricinājuma un spriedzes scenāriju piemērošana ienesīguma liknei un atsevišķi galvenajām tirdzniecības likmēm</p>	<p>Visaptveroši procentu likmes un spriedzes scenāriji, apvienojot ienesīguma likņu pārvirzi ar bāzes un kredītriska starpības izmaiņām, kā arī ar klientu uzvedības izmaiņām. Piemēroti beigu termiņi visās ienesīguma līknēs. Pilnīgs</p>

IRRBB rādītājs un modelēšana

Provizoriskas uzraudzības sagaidāmie rezultāti attiecībā uz IRRBB rādītāju un modelēšanu, ņemot vērā iestādes sarežģītības kategoriju

(sk. 4.3. iedaļu par izvēles iespēju IRRBB novērtēšanu). novērtējums.

Atbilstoši beigu termiņi ienesīguma līknēs. Scenāriju analīzi portfeļiem ar būtisku izvēles iespēju papildina Montekarlo vai vēsturiskās simulācijas.

Pilnīgs izvēles iespēju novērtējums. Riska faktoru ikdienas atjaunināšana.
